

Meldingsplichtige paardenziektes

in Nederland

Adviesrapport

Lena Schmidt

Hippische Bedrijfskunde

Juni 2014

CAH Vilentum

Dirk de Groot

Voorwoord

Deze scriptie bevat een analyse van de situatie betreft meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes in Nederland. De uitkomsten van de analyse zijn in een advies verwerkt dat gericht is aan de Nederlandse paardensector. Dit advies zal de Nederlandse paardensector de noodzakelijkheid tot handelen aantonen en laten zien hoe zij beleid kunnen introduceren en communiceren.

De Werkgroep Dierengezondheid van de Sectorraad Paarden en de KNHS hebben aangegeven belang te hebben bij het rapport en ziet deze graag tegemoet.

Het rapport staat onder de kernspreuk: “Tijd genoeg – komt te laat – de paardensector moet handelen”. Wie denkt dat er nog genoeg tijd is om beleid te schrijven, die komt te laat. De paardensector moet nu handelen, want als er een ziekte uitbreekt dan is het te laat om praktijkgericht beleid te ontwikkelen.” Beter voorkomen” is het advies. Natuurlijk moet het geschreven beleid altijd aangepast worden aan nieuwe omstandigheden, aan problemen die zichtbaar worden bij een crisisoefening of aan een nieuw of ander kennisniveau.

Hierbij bedank ik een ieder die geholpen heeft bij het tot stand komen van deze scriptie. In het bijzonder wil ik Dirk de Groot bedanken voor de mentale training als krachtbron in het schrijfproces van de scriptie. Roel Veen wil ik bedanken voor het corrigeren van de taalfouten en voor zijn advies. Ook ben ik de geïnterviewde betrokken partijen dankbaar voor hun informatie over meldingsplichtige paardenziektes.

Ommen, mei 2014.

Lena Schmidt

Begrippenlijst en afkortingen

APP	-	Afrikaanse Paardenpest
AVI	-	Aviare Influenza (vogelgriep)
CVI	-	Central Veterinary Institute in Lelystad
EIA	-	Equine infectieuze anemie
EL&I	-	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (of te wel EZ – Ministerie van Economische Zaken)
FLI	-	Friedrich-Loeffler-Instituut
GD	-	Gezondheidsdienst Deventer
KNHS	-	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie
LTO	-	Land- en Tuinbouworganisatie
MKZ	-	Mond- en klauwzeer
NHK	-	Nederlandse Hippisch Kenniscentrum
NVWA	-	Nederlandse Voedsel- en Warenauthoriteit
OIE	-	World Organization for Animal Health
PVV	-	Productschap Vee en Vlees
RIVM	-	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVFA	-	Regional Veterinary and Food Administration
SRP	-	Sectorraad Paarden
TierGesG	-	Tiergesundheitsgesetz
TRACES	-	Trade Control and Expert System
VWA	-	Nederlandse Voedsel- en Warenauthoriteit
WNV	-	West Nile Virus

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	2
Begrippenlijst en afkortingen	3
Samenvatting	8
Summary	10
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding en Relevantie	11
1.2 Doelgroep	13
1.3 Probleemstelling	13
1.4 Meerwaarde voor doelgroep	14
1.5 Werkwijze onderzoek	14
2 Analyse van de huidige situatie	15
2.1 Analyse Nederlandse paardensector	15
2.1.1 Klimaatverandering – Risico besmetting tropische virus groeit	15
2.1.2 Import exotische dieren	15
2.1.3 Export, concoursen en (re-)import van paarden	16
2.1.4 Transport via vliegveld versus via de weg	17
2.1.5 Early Warning en Surveillance	17
2.1.6 Internet als informatiebron	18
2.1.7 Reactie vanuit het publiek	18
2.1.8 Communicatie	18
2.1.9 Politieke factor	19
2.1.10 Verantwoordelijkheid van de overheid en de sector	19
2.1.11 Kosten	20
2.1.12 De rol van de dierenartsen	20
2.1.13 Paard valt in de categorie vee	20
2.1.14 Brochures en artikelen	20
2.1.15 Draaiboek APP	21
2.1.16 De rol van de Sectorraad Paarden	22
2.1.16.1 Haalbaarheid en betaalbaarheid	22
2.1.16.2 Controles en verantwoordelijkheid	22
2.1.16.3 Preventie en surveillance	22
2.1.16.4 Kennisontwikkeling	22
2.1.16.5 Aandachtspunten volgens de SRP	23
2.1.17 Centralisatie, informatie bundelen	23

3	Analyse van de gewenste situatie in Nederland	24
3.1	Analyse andere sectoren	24
3.1.1	Humane Sector	24
3.1.1.1	Vier groepen van infectieziektes	24
3.1.1.2	Preventie	25
3.1.2	Pluimvee sector	25
3.1.2.1	Ruimen van een bedrijf	25
3.1.3	Veesector	25
3.1.3.1	Veekijker	25
3.1.3.2	Gezondheids- en Welzijnswet Dieren	26
3.2	Analyse (paarden)sector Duitsland	26
3.2.1	Centralisatie en verantwoordelijkheid	26
3.2.2	Informatiesysteem	27
3.2.3	Preventie en surveillance door “Tiergesundheitsgesetz”	27
3.2.4	Schadevergoeding	28
3.2.5	Invloedzone van de wetteksten	28
3.2.6	Regelgeving over APP	28
3.2.7	Transportvoorschriften	28
3.3	Analyse (paarden)sector Denemarken	29
3.3.1	Lijst 1 en lijst 2 ziektes	29
3.3.2	Surveillance	29
3.3.3	Pathogen specifiek surveillance	29
3.3.4	Zoönosencentrum	30
3.3.5	Educatie en kennisverspreiding	30
3.3.6	“Animal health in Denmark 2012”	30
3.4	Analyse overige	31
3.4.1	Europese richtlijnen - schadevergoeding	31
3.4.2	Het bestrijden van endemische ziektes zoals EIA in Roemenie	31
3.4.3	Zoönosencentra in andere landen	32
3.4.4	Verzekeringen	32
3.4.5	Politieke factor	32
3.4.6	Vergelijk tussen de draaiboeken van AVI, MKZ en APP	32
4	Advies	34
4.1	Waar is verbetering nodig in het huidige beleid in Nederland?	34
4.1.1	Preventie	34
4.1.2	Verantwoordelijkheid nemen en Centraliseren	34
4.1.3	Rol van de overheid	35
4.1.4	Richtlijnen in het Nederlands	35
4.1.5	Internet	35
4.1.6	Vectorziektes	35

4.1.7 Gezondheidscertificaat	36
4.1.8 Transport	36
4.1.9 Concours in het buitenland, export en (re-)import	37
4.1.10 Early warning en surveillance	37
4.1.11 Evaluatie en actualiteit	38
4.1.12 Communicatie	38
4.1.13 Educatie en kennisontwikkeling	38
4.1.14 Brochures en artikelen	39
4.1.15 Bestrijden aan de bron	39
4.1.16 Paard als zelfstandige categorie	39
4.1.17 Dierenarts als bedrijfsadviseur versus politieke benadering	39
4.1.18 Draaiboeken	39
4.1.19 Kosten	40
4.2 Wat kan Nederland uit andere sectoren leren?	41
4.2.1 Samenwerking met andere sectoren	41
4.2.2 Structuur crisisorganisatie	41
4.2.3 Schadevergoeding	41
4.2.4 Identificatie en registratiesysteem	41
4.2.5 Diagnostiekmethoden	41
4.2.6 Vaccinatie en beleid	41
4.2.7 Tijdschriften en brochures	42
4.2.8 Hygiëne	42
4.2.9 Draaiboeken	42
4.2.10 Drempelverlagende uitsluitingdiagnostiek	42
4.2.11 Monitoringsinstrument	42
4.3 Wat kan Nederland van het buitenland leren?	43
4.3.1 Duitsland	43
4.3.1.1 Centraliseren en verantwoordelijkheid	43
4.3.1.2 Inzet van internet en nieuwe technologieën	43
4.3.1.3 Wetgeving Duitsland	43
4.3.2 Denemarken	43
4.3.2.1 Monitoren en surveillance	43
4.3.2.2 Educatie en kennisverspreiding	44
4.3.2.3 Draaiboeken, training en crisisoefening	44
4.3.3 Overige	44
4.3.3.1 I&R-systeem paarden	44
4.3.3.2 Zoönosencentra	44
4.3.3.3 Schadevergoeding door EU	44
4.3.3.4 Verzekeringen	44
4.4 Overzicht voor- en nadelen van de aanbevelingen	45

5	Discussie en aanbevelingen	45
6	Conclusie	46
7	Bronnen	46
8	Bijlage	50

Samenvatting

In verband met het stijgende risico van insleep en uitbraak van besmettelijke paardenziektes is de vraag gerechtvaardigd of de voorbereiding in Nederland op deze voorvallen voldoende goed is. Daarbij is in eerste instantie de structuur van de Nederlandse paardensector geanalyseerd. Klimaatverandering heeft grote invloed op de insleep van besmettelijke ziektes uit ander landen naar Nederland. Vectoren die de ziektes overdragen kunnen zich door de stijgende temperaturen en de zachte winters ondertussen ook in Europa vestigen. Het risico voor de insleep van ziektes is verhoogd door de toenemende im- en export en het toenemende aantal reizigers (en diens onwetendheid over de gevaren van en de omgang met besmettelijke ziektes). Zowiezo is er een gebrek aan kennis over besmettelijke paardenziektes. Er vinden bij transport van dieren en dierlijke producten via Nederlandse vliegvelden en havens controles plaats, maar er worden ook vele dieren illegaal of via de openbare weg Nederland binnen gebracht. Hier vinden tot nu toe onvoldoende controles plaats.

De verantwoordelijkheid over besmettelijke paardenziektes is in de paardensector niet duidelijk verdeeld. De rol en invloed van de overheid, de sector, dierenartsen, politiek, de Sectorraad Paarden en het publiek zijn onduidelijk. Voor communicatie wordt tot nu toe nog weinig gebruik gemaakt van onder andere het internet, draaiboeken, brochures en tijdschriften.

Het paard was vroeger het werkdier van de boeren. Tegenwoordig is het sportpaard en dient het ter vrijetijdsbesteding. In de wet- en regelgeving heeft het paard nog geen eigen categorie en valt meestal onder de landbouwhuisdieren, terwijl het paard een heel ander dier is, een heel andere rol in de samenleving heeft en heel ander zorg nodig heeft dan bijvoorbeeld een koe. Naast een economische factor is er ook een emotionele factor aanwezig bij het ruimen van paarden. Om euthanasie te voorkomen speelt preventie in vorm van early warning en surveillance in andere landen een grote rol, maar in Nederland word hier weinig onderzoek naar gedaan.

Bestrijden van en beleid maken voor paardenziektes kost geld. Er is voor landbouwhuisdieren in Nederland een diergezondheidsfonds aanwezig, maar deze wordt niet gebruikt voor de paarden. De Sectorraad Paarden heeft een budget wat projectmatig besteed kan worden, maar dit geld is onvoldoende om alle kosten te kunnen dekken.

Naast de Nederlandse paardensector zijn ook andere sectoren in Nederland en de situatie in andere landen (bijvoorbeeld Duitsland en Denemarken) geanalyseerd. Uit de analyse blijkt dat er in andere sectoren en in andere landen al veel meer kennis en ervaring is over meldingsplichtige paardenziektes. Ook het beleid en de structuur hier om heen zijn beter georganiseerd. In Duitsland heeft men zich al meer voorbereid op de uitbraak van besmettelijke paardenziektes. Er is express een instituut opgericht wat zich hiermee bezig houdt. Diens taken en methoden worden geanalyseerd om te kijken of het ook van toepassing zou kunnen zijn voor de Nederlandse paardensector. De Nederlandse paardensector zou de manier van aanpak van de Duitse paardensector van bijvoorbeeld preventie, surveillance, wetteksten, het maken van beleid/ regelgeving, transportvoorschriften, schadevergoeding, kosten en verantwoordelijkheid (gedeeltelijk) over kunnen nemen.

Surveillance, educatie en kennisverspreiding zijn in Denemarken extra belangrijk. Ook maakt Denemarken op andere manier onderscheid tussen verschillende ziektes (en diens aanpak) waaruit Nederland bepaalde dingen over zou kunnen nemen in het eigen beleid.

Het vergelijk tussen de draaiboeken van de dierziektes AVI (pluimvee), MKZ (landbouwhuisdieren) en APP (paarden) op overeenkomsten en verschillen laat zien dat er best veel overeenkomsten in de opbouw maar veel verschil in de inhoud en in het detail ligt. Veder zijn de Europese richtlijnen betreft schadevergoeding, andere politieke invloedfactoren en het bestrijden van endemische ziektes (aan het voorbeeld van EIA in Roemenie) analyseert. Wat kunnen verzekeringen eigenlijk bieden betreft besmettelijke paardenziektes?

De analyse is in een advies verwerkt. “Wat zou de Nederlandse paardensector moeten veranderen om voldoende goed voorbereid te zijn op ziekte-uitbraken?” en “Wat kan Nederland over nemen van andere landen?” zijn vragen die in het advies centraal staan. Er is onder andere geadviseerd dat er meer preventief gehandeld moet worden. Het opzetten van een in de praktijk werkend systeem voor early warning en (vector) surveillance zou hiervoor een optie zijn. De verantwoordelijkheid betreft meldingsplichtige ziektes moet duidelijk zijn. De taken moeten verdeeld worden onder de overheid, de sector en de dierenartsen. Samenwerking speelt hierbij een grote rol (niet alleen binnen de sector, maar ook met andere sectoren en andere landen)! Centralisering door middel van oprichten van een instituut zoals het Friedrich-

Loeffler-Instituut in Duitsland is aanbevolen. Bij de communicatie van onder andere het beleid kan gebruik gemaakt worden van het internet, brochures en artikelen.

Voortaan moeten er meer controles plaats vinden bij het transport van dieren via de openbare weg. Ook het illegaal invoeren van dieren moet voorkomen worden. Reizigers, maar ook de politie en de medewerkers van de controleplaatsen (bijvoorbeeld douane, vliegvelden en havens) moeten over de gevaren van besmettelijke dierziektes en hoe het inslepen voorkomen kan worden op de hoogte gesteld worden. Er moet meer bewustwording komen voor het feit dat preventie beter is dan genezen als het om meldingsplichtige dierziektes gaat.

Beslist noodzakelijk is het oprichten van een diergezondheidsfonds voor paarden om genoeg geldmiddelen ter beschikking te hebben om onderzoek te doen en beleid te ontwikkelen.

Het I&R-systeem van paarden in Nederland benodigd vormvernieuwing zodat elk paard in Nederland registreert is en identificeert kan worden. Bij een ziekte-uitbraak is deze informatie noodzakelijk.

Summary

Over the past few years the risk of outbreak from an infectious animal disease has rapidly increased. Climate change, increase of international trade, more export and import of legal and illegal animals and people (and pets) travelling around the world are the main reasons why an outbreak of previously only known as “tropical diseases” has become possible in Europe and also in the Netherlands. The equine sector differentiates between notifiable and compulsory inoculation horse diseases. The government takes decisions for the diseases which are subject to compulsory inoculation and the equine sector is responsible to make policy for the notifiable ones. However the existing rules are yet not sufficient to manage an outbreak of an infectious disease successfully. In this report the situation how the Netherlands is coping with the topic has been analyzed. The crucial questions of the report were: “Who is responsible in the Netherlands for making and executing the rules and for communication?”; “What can the Netherlands learn from other countries, for example Germany or Denmark?”; “What can the Netherlands learn from other sectors?” Therefore not only the situation in the Netherlands but also in other countries/ sectors has been analyzed in the report, followed by a recommendation.

Investigations made clear that there is already more structure in the system of coping with infectious diseases in different countries; for example in Germany or Denmark. Also there is knowledge in other sectors (human, cattle or chicken), but it has not yet been applied to the equine sector. Denmark is the vanguard for prevention and surveillance and also in Germany experts realized that prevention is better than cure. The Dutch equine sector has to develop a system for prevention and surveillance whereupon the existing systems in other countries/ sectors can serve as an example.

Horses used to be gluttons for work for the farmers decennia ago. However the horse has in the meantime become more of a sport horse and leisure partner and has a very special position in society. There are still no or insufficient own rules for horses as horses belong to the category of cattle. Also there is no structure of how to finance the horse sector before, during or after an outbreak of an infectious disease. All these facts lead to the supposition that it is necessary to give the horse its own status in the future and to raise and build up a fund.

During the research it became clear that a recommendation has to be a compromise between what is desirable and what is (financial, ethical, practically...) feasible. The “Sectorraad Paarden” has been chosen to become head of the project and to develop structured and an efficient structure of rules.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en relevantie

Meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes onderscheiden zich van andere besmettelijke paardenziektes.

Doordat de gevolgen voor de (paarden)sector bij een uitbraak vele malen ernstiger zijn. Sommige meldingsplichtige paardenziektes zijn zoönoses, wat betekent dat bij uitbraak van deze ziektes ook mensen gevaar lopen.

Er zijn in Nederland 466.000 (in 2011) paardensporters¹. Echter staat de bevolkingsteller van Nederland op dit moment op 16.850.635 (in 2013).² Er is over meldingsplichtige paardenziektes in Nederland nog vrij weinig beleid en wetgeving ontwikkeld. Een simulatie van Afrikaanse Paardenpest in 2012³ maakte duidelijk dat het huidige beleid niet voldoende ondersteuning kan bieden om chaos te voorkomen. Wanneer er nu een paardenziekte zou uitbreken, heeft de paardensector nog steeds geen goed beleid. Wanneer de mening van 17 miljoen Nederlanders tegenover de mening van 466.000 paardensporters komt te staan, dan zal de overheid waarschijnlijk een beslissing nemen om de veiligheid van de gehele Nederlandse bevolking te waarborgen. Deze beslissingen zullen wellicht niet goed zijn voor de paardensector. De paardensector moet komen opdagen met een goed beleid en een plan van aanpak.

Uit vooronderzoek is gebleken dat het bestaande beleid over meldingsplichtige paardenziektes het beleid zelf betreft; de communicatie hierover en de structuur hiervan onvoldoende is om bij een uitbraak van een ziekte genoeg structuur en hulp te geven. Er zou chaos kunnen ontstaan wat tot paniek zou kunnen leiden wat vervolgens weer grote gevolgen zou kunnen hebben. Uit interviews met diversen paardensportinstanties, experts en vertegenwoordigers⁴ blijkt dat niemand de verantwoordelijkheid wil nemen. De instanties wijzen naar elkaar als het gaat om de vraag wie er nou eigenlijk verantwoordelijk is voor het opzetten van een duidelijke structuur. En wie voert het woord en wie zou het best informatie over het onderwerp kunnen verstrekken? Ook in de wetteksten staat niet duidelijk beschreven wie eindverantwoordelijk is. Wanneer er nu een soort mond en klauwzeer⁵ onder de paarden zou uitbreken; de overheid kan dan eisen om net als bij de koeien, uit voorzorg, grootschalig dieren te ruimen (omdat de sector geen beleid voor elkaar heeft). Hier hebben individuele paardeneigenaren maar ook paardenbedrijven geen belang bij. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat, net als bij de Q-koorts bij schapen, men achteraf onderzocht, wie er nou eigenlijk fouten heeft gemaakt. Vervolgens stelt men desbetreffende personen (financieel?) aansprakelijk voor wat er is gebeurd⁶.

De paardensector bestaat uit zowel mensen met bedrijfmatige als ook hobbymatige doelstellingen. Bij uitbraak van aviaire influenza of blauwtong zijn er in de afgelopen jaren ook hobbymatig gehouden kippen en vee geëuthanaseerd. Voor paarden zal er ongetwijfeld ook weinig tot geen verschil worden gemaakt tussen de verschillende doeleinden van de eigenaren. Wie zijn paard als hobby houdt heeft meestal een zeer emotionele band met zijn dier. Euthanasie is onvoorstelbaar en betekent een enorme emotionele verlies.

Een groot deel van de meldingsplichtige ziektes wordt overgedragen door vectoren⁷ zoals muggen. Eerder waren sommige ziektes alleen bekend als tropische ziektes maar door de klimaatverandering in Europa breiden de vectoren hun leefomgeving uit. Op dit moment werd er in diverse Balkanlanden, in Italië en in Griekenland de aanwezigheid van de West Nile Virus (WNV) geconstateerd. Deze landen liggen relatief dicht bij Nederland. Ook heeft blauwtong in het jaar 2006/2007 op grote schaal bedrijven met landbouwhuisdieren in Nederland getroffen. Deze twee voorbeelden bevestigen dat het inmiddels mogelijk is voor de vectoren om zich ook in niet tropische landen zoals Nederland te vestigen.

Er zijn in Nederland verschillende instanties die zich met besmettelijke paardenziektes bezighouden, onderzoek doen of zelfs speciaal opgericht zijn om beleid te ontwikkelen. De werkgroep Dierengezondheid van de Sectorraad Paarden, de World Organisation for Animal Health (OIE), de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Gezondheidsdienst Deventer(GD) en Prequid horen bij deze instanties. De overheid geeft financieel subsidie (aan het Nederland Hippisch

¹ <https://www.knhs.nl/kenniscentrum/over-knhs/wie-zijn-wij/feiten-en-cijfers/>

² <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/cijfers/extra/bevolkingsteller.htm>

³ <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2012/06/20/crisis oefening-met-fictieve-uitbraak-afrikaanse-paardenpest.html>

⁴ Zelf gevoerd interview met CVI Lelystad, Dierenkliniek Wapenveld, GD Deventer, KNHS, NHK, Overheid / EZ, Paardenkrant, horses.nl, Prequid, Sectorraad Paarden, Universiteit Utrecht

⁵ Hier wordt een vergelijking gemaakt; mond en klauwzeer is een zeer besmettelijke veeziekte; na een uitbraak in 2006 zijn grootschalig koeien als reactie op een bevel van de overheid en andere dieren euthanaseert; zowel zieke dieren, maar ook uit voorzorg om verspreiding van de ziekte te voorkomen. Deze situatie zou ook bij de paarden voor kunnen komen als er een zeer besmettelijke ziekte uitbreekt.

⁶ Informatie van Dirk de Groot verkregen

⁷ <http://www.vwa.nl/onderwerpen/dierziekten/dossier/vectoren>

Kenniscentrum (NHK)) om de voorlichting over besmettelijke paardenziektes te ondersteunen en een gezondheidsloket voor dierziektes op te richten.⁸

Men is alleszins met het onderwerp besmettelijke ziektes bezig, maar er mist een overzicht en uniformiteit in de omgang met de ziektes en in de communicatie naar de buitenwereld/ paardensector. Een buitenstaander kan niet zomaar via internet uitvinden wie er bijvoorbeeld verantwoordelijk is volgens de wet voor het maken van beleid.

De OIE⁹ maakt voor besmettelijke paardenziektes het onderscheid tussen bestrijdingsplichtige en meldingsplichtige ziektes.

Voor de bestrijdingsplichtige ziektes is de overheid verantwoordelijk om een draaiboek te maken. De sector is echter verantwoordelijk voor het maken van draaiboeken voor de meldingsplichtige besmettelijke ziektes. Tot nu toe bestaat er alleen een draaiboek voor Afrikaanse Paardenpest.¹⁰ Als de sector zelf geen draaiboeken voor de overige ziektes maakt, neemt de overheid deze taak over.¹¹ De draaiboeken worden dan niet door (paarden) experts geschreven waardoor er mogelijk dingen geëist kunnen worden waar de sector geen belang bij heeft.

Nederland is niet het enige land dat met beleid voor meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes bezig is. Er zijn EU-richtlijnen, maar ieder land heeft ruimte voor zelfinterpretatie en kan bepaalde wetten aanscherpen. Er is ook onderzocht hoe bijvoorbeeld Duitsland en Denemarken met besmettelijke paardenziektes omgaan. In het advies van de scriptie is toegelicht wat Nederland van andere landen zou kunnen leren. In andere sectoren zoals de pluimvee- of veesector heeft Nederland al meer ervaring opgedaan in het bestrijden van besmettelijke ziektes. In deze scriptie is onderzocht waarom Nederland in andere sectoren meer (beter?) beleid heeft en hoe het equine beleid hiervan kan profiteren.

Het besmettingsgevaar bij handels- en wedstrijd stallen is verhoogd omdat er veel wisseling van paarden plaatsvindt en de paarden op concours met paarden in contact komen met een andere gezondheidsstatus. Bovendien kan de weerstand van deze dieren verlaagd zijn door (harde) training en stress. Voor vele paardeneigenaren/ handelsstallen/ maneges is het verlies van paard(en) niet alleen emotioneel maar ook een financieel verlies. Er is dus ook een economische factor aanwezig. De studente is sinds een aantal jaren in dienst van (inter-) nationale springruiters o.a. in de functie van stalmanager. Daarnaast heeft zij eigen paarden en is betrokken in de (hoge) springsport. Ze voelt zich verantwoordelijk om de paarden op haar werk en ook de eigen paarden te beschermen tegen meldingsplichtige paardenziektes en alle gevolgen van dien. De paarden van (inter-) nationale ruiters reizen veel (ook in het buitenland) en het risico dat deze door contact met andere zieke paarden of locaties besmet kunnen worden, is groot.

De paardensector heeft steeds meer met wetten en rechten te maken en ook dierenartsen worden wettelijk aansprakelijk gesteld voor hun handelen. Tot nu toe heeft elke dierenarts zijn eigen aanpak. Als er een richtlijn zou bestaan over het handelen bij het uitbreken van besmettelijke paardenziektes kan een dierenarts volgens deze werkwijze handelen. Als hij aansprakelijk gesteld wordt voor zijn handelen, kan hij zich beroepen op de wet.

Uit het voorgaande blijkt dat de situatie in de sector ernstig is en er een veeltaal gevolgen, situaties en problemen zijn met betrekking tot meldingsplichtige paardenziektes. Er moet zeker iets gebeuren en iemand zou de verantwoordelijkheid moeten nemen om een beter structuur voor de meldingsplichtige paardenziektes op te zetten.

⁸ Interview Rijksoverheid EZ - Nancy ter Helst

⁹ <http://www.oie.int/animal-health-in-the-world/>

¹⁰

<http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=11&ved=0CCoQFjAAOAo&url=http%3A%2F%2Fwww.rijksoverheid.nl%2Fbestanden%2Fdocumenten-en-publicaties%2Frapporten%2F2007%2F12%2F19%2Fconcept-beleidsdraaiboek-afrikaanse-paardenpest%2Fconcept-beleidsdraaiboek-afrikaanse-paardenpest.pdf&ei=VFcrUuGpAYTG0QWd-YCIDg&usg=AFQjCNEbGxDN967cuoCTq-nlqgyJY7iuPw&sig2=pOUC8uTRYWdviiBSJJwOLA&bvm=bv.51773540,d.d2k>

¹¹ <http://www.sectorraadpaarden.nl/uploads/gids-voor-goede-praktijken-augustus-versie-1.0-1.pdf>

1.2 Probleemstelling

Volgende hoofd- en deelvragen worden in de scriptie onderzocht:

Hoofdvragen: “Wie is er in Nederland verantwoordelijk voor het maken, publiceren en communiceren van beleid rondom meldingsplichtige paardenziektes” en “Wat kan Nederland leren en overnemen van andere landen zoals Duitsland of Denemarken”?

Deelvragen welke hierbij horen, zijn:

- Hoe ziet de huidige en de gewenste situatie in Nederland eruit?
- Wat moet er gebeuren om de gewenste situatie te bereiken?
- Wie is verantwoordelijk voor het publiceren van informatie?
- Waar moet informatie gepubliceerd worden zodat de doelgroep het kan vinden?
- Op welke manier moet er gecommuniceerd worden en welke rol speelt het internet en nieuwe technologieën hierbij?
- Waarom is er wel beleid in Nederland voor besmettelijke meldingsplichtige ziektes in de (pluim)veesector maar nog niet voor de paardensector en welke redenen spelen hierbij een rol?
- Wat kan Nederland van andere landen zoals Duitsland of Denemarken leren?
- Wat voor beleid is er in Denemarken en Duitsland?
- Op welke manier wordt in Denemarken en Duitsland gewerkt?
- Welke technologieën worden in Duitsland en Denemarken ingezet?

Nederland heeft in sectoren buiten de paardensector veel ervaring verzamelt in de omgang met meldingsplichtige ziektes door uitbraken van dierziektes in het verleden. De kennis is er wel, maar het moet alleen nog toegepast worden in de paardensector. Er is in het rapport niet alleen de vraag gesteld wat Nederland van andere landen kan leren maar ook wat Nederland in eigen land, van andere sectoren kan leren. Hoe kan de aanwezige kennis toegepast worden?

1.3 Doelgroep

Het adviesrapport is gericht aan de paardensectorinstanties, de dierenartsen in Nederland, de handels- en wedstrijd stallen, maneges als ook de individuele paardeneigenaar. De KNHS/ Sectorraad Paarden geeft aan zeer veel belang te hebben bij dit rapport. De sectorraad Paarden heeft de Werkgroep Diergezondheid opgezet met als speerpunt het werken aan-en implementeren van een sectoragenda voor infectieuze paardenziektes.¹²

Het aantal paardensporters met een of meerdere eigen paard(en) is in de periode van 2006 tot 2011 om 2% gestegen. De sport wordt hoofdzakelijk door jonge vrouwen beoefend. In 2011 waren er 211.733 paardensporters lid van de KNHS. Veder is onderzoek naar het informatiegedrag en het internetgebruik gedaan. Men heeft geconstateerd dat steeds meer paardensporters naar informatie zoeken.¹³ Het is zeer belangrijk om juiste informatie op internet te verstrekken, zeker gezien de jonge leeftijd van vele paardenmensen en het gebrek aan kennis en ervaring wat hiermee gepaard gaat. Aangezien iedereen op internet informatie kan publiceren, is het van belang dat er onderscheid wordt gemaakt tussen betrouwbare en niet betrouwbare bronnen. Betrouwbare informatie is niet altijd eenvoudig en snel te vinden en is vaak verborgen. De paardensectorinstanties hebben de verantwoordelijkheid om de juiste informatie aan de paardensporter te verstrekken. Het is belangrijk om de kerngegevens van de doelgroepen te kennen. Dan kan er een passend advies worden gegeven aan de paardensporters over de communicatie van besmettelijke paardenziektes en de juiste bestrijding hiervan.

¹² <http://www.sectorraadpaarden.nl/werkgroep-dg.html>

¹³ <https://www.knhs.nl/kenniscentrum/over-knhs/wie-zijn-wij/feiten-en-cijfers/>

1.4 Meerwaarde voor de doelgroep

Naar schatting zijn er in Nederland tussen de 300.000 en 500.000 paarden. Het paard wordt niet zoals andere dieren voor het vlees gefokt en gehouden¹⁴ en de meeste eigenaren hebben een emotionele band met hun paarden.

Het “welzijn van de paarden” is een veel besproken onderwerp in de paardensector. Een speciale uitgave van het tijdschrift “Paard en Welzijn” van de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO)¹⁵ geeft een overzicht dat men op verschillende terreinen bezig is met het verbeteren van het welzijn. Daartoe hoort dat voorkomen moet worden, dat paarden (ernstig) ziek worden.

Als de paardensector geen beleid opzet voor meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes, dan neemt de overheid deze taak over. De overheid zal er vervolgens voor kiezen om de veiligheid van de Nederlandse bevolking te waarborgen. Het grootschalig euthaniseren van paarden, zou hierbij een voorzorgmaatregel kunnen zijn. Dit is namelijk in het verleden ook gebeurd, bij het uitbreken van vogelgriep of van mond-en-klauwzeer. De paardensector zal zich ervoor inzetten om zo weinig mogelijk paarden te euthanaseren.¹⁶ Hierdoor ontstaat dan een groot conflict tussen de overheid en de paardensector. Dit kan voorkomen worden, door op voorhand een beleid te ontwikkelen op het gebied van besmettelijke ziektes en dit correct te communiceren en te publiceren.

1.5 Werkwijze onderzoek

De analyse is gebaseerd op een literatuuronderzoek en deskresearch via internet. Hierbij zijn meer dan 50 bronnen onderzocht waaronder wetteksten, rapportages en publicaties, feiten en kengetallen, ziekte specifieke artikelen, actie-, beleidsplannen en leidraden, onderzoekresultaten, afstudeerwerkstukken van andere studenten over besmettelijke paardenziektes en dierengeneeskundige boeken. Bovendien zijn belangrijke Nederlandse (paardensport-) instanties geïnterviewd om het resultaat zo betrouwbaar mogelijk te maken (zie bijlage). Er zijn interview's gehouden met Nederlandse paardensectorinstanties die verantwoordelijk zijn of te maken hebben met (meldingsplichtige) besmettelijke paarden- en dierziektes en soms ook met volksgezondheid.

Het doel van deze interview's en de enquête is om een duidelijk beeld te krijgen over welke informatie er is, welk beleid al bestaat, over de communicatiestructuren binnen de sector, wie zich verantwoordelijk voelt, wie handelt en wie er eigenlijk verantwoordelijk zou moeten zijn volgens de wet en misschien te weinig initiatief neemt.

Naast bovenstaande interviewpartner is ook de reactie vanuit de sector en de individuele paardeneigenaar bij uitbraak van een besmettelijke paardenziekte onderzocht. In 2011 waren het 466.000 paardensporters¹⁷. Alle paardensporters te interviewen is bijna onmogelijk waardoor plaatsvervangend dierenartsen en –klinieken zijn geïnterviewd die representatief voor hun klanten diens meningen vertegenwoordigen.

Afbeelding 1: ziek paard¹⁸

¹⁴ <http://www.groenkennisnet.nl/dossiers/Pages/Welzijn-paarden.aspx>

¹⁵ http://www.ltonoord.nl/sites/ltonoord.nl/files/folder_paard_en_welzijn.pdf

¹⁶ Zelfgevoerd Interview met de heer Welling van “Sectorraad Paarden” 08.08.2013

¹⁷ <https://www.knhs.nl/kenniscentrum/over-knhs/wie-zijn-wij/feiten-en-cijfers/>

¹⁸ https://www.google.nl/search?q=meldingsplichtige+paardenziektes&client=firefox-a&hs=aM4&rls=org.mozilla:de:official&channel=sb&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=XzA8U9GFF6e30QX21IGYAQ&ved=0CAoQ_AUoAw&biw=1138&bih=512#channel=sb&q=paard+ziek&rls=org.mozilla:de:official&tbn=isch&facrc=_&imgdii=_&imgsrc=vBUXoZBmIkEYkM%253A%3BR60Nql9MZc-hhM%3Bhttp%253A%252F%252Fhorsefulness.be%252Fwp-content%252Fuploads%252F2013%252F03%252Fziek-paard-

2 Analyse van de huidige situatie

In dit hoofdstuk is de huidige situatie in Nederland over meldingsplichtige paardenziektes geanalyseerd.

Analyseert is bijvoorbeeld welke richtlijnen en wetten er bestaan, wie volgens de wet verantwoordelijk is, wie met wat bezig is, wat er eigenlijk allemaal bestaat aan kennis en informatie en hoe communicatie ingezet is om over een probleem, ziekte of uitbraak te informeren.

2.1 Analyse Nederlandse paardensector

In Nederland waren er in de afgelopen jaren een aantal uitbraken van besmettelijke dierziektes. De insleep van ziektes neemt toe.¹⁹ De zoönosen vertolken ook gevaar voor de mens. “Take risk for the society” is een onderwerp wat van “great importance” is “for the Dutch government”.²⁰ Het bestaande beleid is niet voldoende. In December 2006 is de Europese Commissie gestart met diergezondheidsbeleid. Door toenemende globalisering, meer internationale handel en mensen die steeds vaker reizen, komen ziektes sneller en vaker het land binnen.²¹ De welvaartsstijging in Zuid en Oost-Azië en de daarmee verbonden stijgende vraag van dierlijke producten leidt tot schaalvergroting in de diersector. Bovendien is er een groeiende vraag naar biobrandstoffen. Dit neemt echter de voedsel- en vezelgewassen het beschikbare areaal aan landbouwgrond weg. Klimaatverandering is een hot item. Nederland moet zich voorbereiden op het uitbreken van gevaarlijke dierziektes²² en hier horen de meldingsplichtige paardenziektes ook bij.

Nederland verandert: er komen steeds meer ecologische verbindingzones en er vindt verstedelijking plaats. Er komen steeds meer hobbydieren waardoor hobby-, natuur- en commercieel gehouden dieren naast elkaar komen te staan. De relatie tussen dier en mens in intensiever dan ooit. Dierenwelzijn is belangrijk en heeft veel aandacht in de media.²³

2.1.1 Klimaatverandering

Het risico dat (vroeger alleen bekend als) tropische ziektes Nederland binnenkomen stijgt. Vooral voor de vectoren (bijvoorbeeld muggen of knutten) is het makkelijker om zich te vestigen door de klimaatverandering. De winter in het jaar 2013/2014 was buitengewoon warm waardoor insecten niet in de winter sterven. In de lente zal er daardoor meer overlast van insecten zijn. Er zijn vectorziektes die uitgeroeid kunnen worden doordat er meer dan 40 “koude dagen” achter elkaar zijn en de vectoren hierdoor sterven.²⁴

Blauwtong en West Nile Virus (WNV) verspreiden zich in noordwaartse richting waardoor besmetting in Europa steeds realistischer is. In Spanje, Rusland, Turkije, Oostenrijk en Italië zijn al gevallen van WNV bekend. Meestal vaccineert men pas tegen het virus als deze al rond gaat terwijl het vaccin eigenlijk heel goed helpt. Er bestaan bovendien al virologische en serologische testen om WNV aan te kunnen tonen in het bloed.²⁵

2.1.2 Import van exotische dieren

Er is een grote navraag in Nederland naar exotische dieren waardoor exotische ziektes, maar ook vectoren en parasieten heel gemakkelijk met de dieren het land binnenkomen.²⁶ Op schiphol en in de haven van Amsterdam en Rotterdam vinden er controles plaats²⁷, maar de meeste dieren komen volgens het RIVM via buitenlandse vliegvelden op legale of illegale weg binnen. De dieren moeten verplicht begeleid worden van een gezondheidscertificaat om bij de “EU-border inspection post”²⁸ binnen te mogen komen. Maar op de buitenlandse vliegvelden vinden er geen controles plaats. De dieren die via buitenlandse vliegvelden legaal of illegaal binnen komen, worden vervolgens via de openbare weg naar Nederland getransporteerd.²⁹ Op de weg vinden er geen controles plaats en de dieren kunnen heel gemakkelijk het land binnenkomen.

¹⁹ Zie pagina 53, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰ Zie pagina 96, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹ Zie pagina 45, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²² Zie pagina nummer 4, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²³ Zie pagina nummer 5, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁴ Zie pagina 15, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁵ Zie bron nummer 9, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁶ Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁷ Zie pagina 46, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁸ Zelfde bron dan 21

²⁹ Zie pagina 48, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

2.1.3 Export, concoursen en (re-)import van paarden

Het invullen van de verplichte gezondheidspapieren voor de export of voor de deelname aan (meerdaagse) concoursen in het buitenland gaat veel te gemakkelijk. De VWA-dierenarts controleert alleen de chip van het paard om uit te sluiten dat hij het verkeerde paard voor zich heeft. Ook wordt de algemene indruk en de gezondheid van het paard onderzocht. Nederland mag zich “vrij” noemen van de meest voorkomende ziektes waardoor de VWA-dierenarts de transportpapieren gemakkelijk kan invullen. Er worden nog een paar vragen aan de houder van het paard gesteld over de gezondheidsstatus van het dier en de andere dieren op stal. Deze vragen zouden ook opzettelijk verkeerd beantwoord kunnen worden. Het invullen van de VWA-papieren is de eerste stap voor de export. Het paard maakt een lange reis waarbij het onderweg met andere paarden met andere gezondheidsstatus in contact zou kunnen komen. Ook bij de quarantaine kan er veel misgaan in bijvoorbeeld het management van de dieren en ook de stress van het paard is een factor van betekenis. Al deze factoren kunnen ervoor zorgen dat het paard toch ziek aankomt op plaats van bestemming. Als paarden op concours gaan dan komen ze daar meestal ook in contact met paarden uit heel veel verschillende landen. Ook op de (re-)import is te weinig controle waardoor besmette dieren of ziekteverwekkers ingesleept kunnen worden. Het ziek worden van de paarden is niet het probleem, maar de weg daarna toe en het systeem er om heen is voor verbetering vatbaar. Alle mensen in de ketens in de paardensector moeten weten hoe ze moeten werken om besmetting te voorkomen.

Als het concours afgelopen is, plaatst iedere ruiter zijn paarden weer in de vrachtauto en gaat naar huis. Thuis laadt de ruiter zijn paard uit en zet het weer in zijn stal, meestal gewoon tussen de thuisgebleven paarden in. De mest wordt uit de vrachtauto gehaald en het auto wordt op zijn plek terug gezet. Niemand denkt erover na dat er met de vrachtauto ziektekiemen mee gekomen zouden kunnen zijn of dat de thuisgebleven paarden geïnfecteerd raken met een ziekte die een van de paarden meegebracht heeft.

Als paarden meerdere dagen moeten reizen voordat ze op plaats van bestemming zijn, dan worden ze tussendoor een paar uur uit de vrachtauto afgehaald en op stal gezet (een soort hotel voor paarden). Het welzijn van de paarden en het feit dat paarden voor een wedstrijd doorgetraind moeten worden om goed te kunnen presteren speelt een rol waarom de paarden niet in de vrachtauto blijven staan. Ook is de chauffeur aan wetten en regels gebonden waardoor hij naar een bepaalde aantal rijuren verplicht lang moet stoppen. Meestal zijn de “paardenhotels” bedrijven die zich gespecialiseerd hebben in paarden die reizen. Er vindt daar dus dagelijks wissel van paarden plaats die soms uren, maar ook soms minuten achter elkaar weg gaan en aankomen. Voor springpaarden zal het misschien nog meevallen hoe veel ziektekiemen ze met zich meebrengen naar een “paardenhotel”, maar renpaarden reizen over de hele wereld (komen dus in contact met veel meer vectoren, virussen en bacteriën) en die staan ook op deze bedrijven. Kortom, een paardenhotel is een groot risico op besmetting. Kostprijsbesparingen door lage prijzen en weinig tijd tussen het vertrekken en aankomen van paarden zorgen ervoor dat de stallen niet met bacteriedodend middel schoon gemaakt kunnen worden.

Soms worden paarden geëxporteerd of geïmporteerd in een ander land om vervolgens direct deel te nemen aan een concours. Sommige landen eisen echter een quarantaineperiode voordat het paard het land binnen mag komen. Voor paarden die moeten presteren is dit eigenlijk onwenselijk, want ze zouden doorgetraind moeten worden om hun spieren,”Rittigheid”³⁰ en conditie niet te verliezen. Dit is in een quarantaine normaal gesproken niet mogelijk.

In een officiële Nederlandse regeling staat dat het verboden is om op een verzamelcentrum verschillende evenhoevige met verschillende gezondheidsstatus tegelijkertijd samen te brengen.³¹ Ook is het verplicht om de wielen en de wielenkast van het transportmiddel voor vertrek te reinigen. Beide maatregelen zijn in strijd met wat er op een concours gebeurt.

³⁰ Duits begrip uit de Dressuur; betekenis: paard staat goed aan de hulpen en is coöperatief

³¹ Zie titel 2 hoofdstuk 4, artikel 38, 1, bron nummer 28, hoofdstuk 7 van deze scriptie

2.1.4 Transport via vliegveld *versus* via de weg

Bij het transport van dieren via het vliegveld vinden er regelmatig controles plaats.³² Uit derde landen mogen dieren allen via bepaalde havens en vliegvelden binnenkomen. Bij het transport binnen lidstaten en bij transport via de weg vinden er weinig tot geen controles plaats waardoor hier fraude gepleegd kan worden. De illegale handel is een grote bedreiging voor de dier- en volksgezondheid.³³ Paarden moeten alleen begeleid worden van een gezondheidsverklaring. Er zijn geen voorschriften voor het reinigen en ontsmetten van de vervoersmiddelen.³⁴

55% van de gezinnen in Nederland houden een huisdier.³⁵ De huisdieren reizen steeds vaker mee of zwerfdieren werden meegenomen³⁶ terwijl de mensen weinig tot geen kennis hebben van het gevaar wat van zoönosen uitgaat. Mensen houden zich niet aan veterinaire maatregels.³⁷ Bovendien is de controle op internationaal reizigersverkeer slecht. Slechts 5% wordt gecontroleerd.³⁸ Het bestaande regelwerk is beperkt op bekende risico's en bekende ziektes. Voor nieuwe ziektes zijn er geen regels. Het regelwerk voor paarden is beperkt. "Men dient zich te realiseren dat wet- en regelgeving vaak een compromis is tussen wat vanuit wetenschappelijk oogpunt wenselijk is en wat praktisch haalbaar is".³⁹ In 2011 zijn er via BIP schiphol 3431 paardachtigen uit 19 verschillende derde landen de EU binnengekomen.⁴⁰ Vooraf zijn er al importeisen, bijvoorbeeld drie maanden toezicht op hetzelfde bedrijf en 30 dagen quarantaine, toegepast. Vanuit Europa zijn er 4933 paardachtigen geïmporteerd. Van 3% van de paarden die binnengekomen zijn, is er een bloedmonster genomen.

Honden en katten delen vaak dezelfde leefomgeving met hun mensen. De frequentie van interactie is hoog, waardoor de kans van overdracht van zoönosen groot is.⁴¹ Bij paarden zijn muggen of knutten vaak de vectoren die ziektes over kunnen dragen, bij honden en katten is de teek ook een gevaarlijke vector.⁴² De kans dat een teek op een hond gaat zitten is groot. Zo gebeurde het ook dat in 2012 rabiës door de illegale invoer van een puppy uit Marokko naar Nederland het land binnen gekomen is.

Voor levende diertransporten binnen de EU en met derde landen is TRACES⁴³, een soort I&R-systeem, verplicht. Het is een internettoepassing, welke niet voor paarden van toepassing is.

2.1.5 Early Warning en surveillance

Er is een rapport uitgebracht over early warning en surveillance over zoönoses in Nederland. Dit rapport is geschreven in het Engels. Voor paardenziektes zijn er in Nederland nog geen early warning systemen aanwezig.⁴⁴ Ook voor vectorziektes is er nog geen surveillance. Er mist "effectief en efficiënt beleid ten aanzien van preventie, surveillance en bestrijding".⁴⁵ De problematiek van het ontwikkelen van beleid en structuur is dat men niet weet welke ziekte als eerste of als volgende Nederland binnen komt en daarom is het onmogelijk te weten bij welke ziekte men moet beginnen met het schrijven van een draaiboek en het maken van beleid. Alle ziektes zouden voorbereid moeten zijn. De center voor infectieuze ziektes van het RIVM heeft in 2006 het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gevraagd om een twee jarig onderzoek te doen met als resultaat een "blueprint" voor infectieuze ziektes op te zetten.⁴⁶ Het rapport bevat 171 pagina's waarvan er één pagina over paarden gaat. In de paardensector is er een onderzoek gedaan over West-Nile-Virus met als uitkomst: het "system is lacking at the moment", "logical constraints (...) need investment" en "set up a harmonised reporting system, the introduction of compatible computer systems and data analysis capacity".⁴⁷

³² Zie pagina 53, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³³ Zie pagina 54, 4.1.3, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁴ Zie Hoofdstuk 2, §1, Artikel 2, 3,4,5,6, bron nummer 28, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁵ Zie pagina 9, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁶ Zie pagina 54, 4.2, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁷ Zie pagina 8, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁸ Zie pagina 52, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

³⁹ Zie pagina 9, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴⁰ Zie pagina 47, 4.3, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴¹ Zie pagina 55, 4.2.2, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴² Zie pagina 56, bron nummer 36, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴³ TRAdE Control and Expert System

⁴⁴ Zie pagina 15, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴⁵ Zie pagina 15, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴⁶ Zie pagina 7, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴⁷ Zie pagina 29 "Conclusions" van bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

Uit het onderzoek bleek dat “cost effectiveness” onderzocht moet worden “before introduction” van het systeem. Een “helpdesk” op te richten zou de eerste en goedkopste stap kunnen zijn volgens het rapport. Belangrijk hierbij is dat er “expertise at this helpdesk” aanwezig is. “Syndromic surveillance” is een lange termijn doel.

Mensen staan vaak nauw in contact met paarden en gezelschapsdieren, waardoor het risico wat van deze groep uitgaat zeer hoog is.⁴⁸ Vectorziektes komen in de toekomst vaak voor en de kennis hierover is tot nu toe nog suboptimaal in Nederland. Er zijn tot nu toe in het beste geval projectachtig onderzoek, “short period tests”⁴⁹, uitgevoerd.

Er zouden meer surveillancesystemen voor muggen (en andere vectoren) ontwikkeld moeten worden⁵⁰ om de muggenactiviteit in de gaten te kunnen houden.

2.1.6 Internet als informatiebron

Wil men op de site van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) het “crisisdraaiboek” bekijken dan verschijnt niet zoals verwacht het bijbehorende bestand van het draaiboek maar de internetgebruiker wordt doorverwezen naar de website van het ministerie van Economische zaken, landbouw en Innovatie.⁵¹ De internetgebruiker wordt niet eens doorverwezen naar de betreffende link op de website van de EL&I, maar op het home pagina. Bovendien zijn op de lijst van de draaiboeken geen draaiboeken voor paardenziektes te vinden. Ook op de website van de Vereniging Eigen Paard zou de gebruiker eigenlijk draaiboeken van verschillende besmettelijke paardenziektes kunnen bekijken maar de verwijzingen werken niet.⁵² Ook hier belandt men op het home pagina van het ministerie van EL&I.

2.1.7 Reactie vanuit het publiek

Het publiek reageert op euthanasie van dieren en op methoden die mogelijkerwijs in strijd zijn met het dierwelzijn meestal met protest.⁵³ Ruimen is een optie van de overheid diens beslissing op basis van risicoanalyse en afweging van belangen gemaakt zou moeten worden.⁵⁴

Besmettelijke ziektes kunnen grote publieke onrust veroorzaken. Een “lack of knowledge” en “fear” zijn volgens onderzoek⁵⁵ van de RIVM veroorzaker van de onrust. “According to (...) trust in expert knowledge will make people more acceptant of the risk.”⁵⁶ “The reason for psychological unrest or public fear can be found in characteristics of infection: transmissible, imminent and invisible. This fear might have some relation with the fact that people have very limited control over all these aspects.”⁵⁷ Deze twee citaten laten zien dat het moeilijk is om mensen de angst voor besmettelijke ziektes te nemen, want mensen weten weinig over de ziektes en hebben er weinig controle over. Maar als men de mensen kan overtuigen de deskundigen te vertrouwen kan men een paniek voorkomen. Iedereen denkt anders over besmettelijke ziektes (“judgements about risk generally differ between people”⁵⁸) en iedereen heeft een andere definitie van zekerheid (“How safe is safe enough?”⁵⁹). Bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte zullen er heel veel verschillende reacties zijn uit gevolg van bijvoorbeeld angst of onwetendheid. Communicatie is belangrijk om een paniek te voorkomen. Het paard heeft een heel andere rol in de samenleving dan andere landbouwhuisdieren. Beslissingen nemen voor bestrijding wordt hierdoor niet makkelijker.⁶⁰

2.1.8 Communicatie

Het is niet gemakkelijk om een weg te vinden om met het publiek te communiceren. “There is a fine line in riskcommunication. On the one hand, exaggerated messages concerning zoonoses in the media may lead to panic and influence public life and the economic situation. On the other hand, the public may think a zoonosis is not a serious threat and hence not pay heed to special precautions”.⁶¹ Het is dus de kunst om een middenweg te vinden: uit de boodschap die bemiddeld wordt moet duidelijk worden dat er een serieus probleem is, maar de boodschap mag de ontvanger niet in paniek laten raken.

⁴⁸ Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁴⁹ Zie pagina 46, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁰ Zie pagina 52, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵¹ Zie bron nummer 22, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵² Zie bron nummer 47, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵³ Zie pagina 47, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁴ Zie pagina 8, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁵ Bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁶ Zie pagina 99, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁷ Zie pagina 99, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁸ Zie pagina 101, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁵⁹ Zie pagina 101, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁰ Zie pagina 31, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶¹ Zie pagina 97, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

Een manier van communicatie is om uit “lesson learned from previous outbreaks”⁶² een soort moraalverhaal te maken. Communicatie is bovendien belangrijk om mensen de angst te nemen en hun “lack of knowledge” te vullen (zie 3.1.6).

Niet alleen communicatie met het publiek, maar ook communicatie onder dierenartsen is belangrijk. Er is een berichtendienst tussen de dierenartsen onderlings.⁶³ Informatie over ziektes (uitbraak, verdenkingen, verschijnselen/symptomen, enz.) kunnen zo op een snelle manier met elkaar gedeeld worden zonder dat het publiek ervan notitie neemt.

De Nederlandse paardensector heeft veel vrijheid bij het transport van paarden. Er is alleen een certificaat nodig en de paarden mogen de grens over. De transportbewegingen zijn niet in een systeem vast genouden. Dit maakt het traceren moeilijk.⁶⁴

2.1.9 Politieke factor

Voor zoönosen zou de nationale of lokale politiek een belangrijke rol kunnen spelen. Er moet nog onderzocht worden hoe groot de invloed is en wat het effect is. Door bepaalde verordeningen (“Controlling regulations like limiting the amount of animals that can be held or through granting buildings licences for farms”⁶⁵) kan het risico van uitbraak van een besmettelijke ziekte verkleind worden.

Naast economische gevolgen, ontstaan door zowel problemen met de handel als door de te nemen maatregelen, kan er ook “grote maatschappelijke onrust ontstaan”. Niet alleen de houder voelt de gevolgen van een ziekte-uitbraak maar de hele sector en andere sectoren zijn erbij betrokken.⁶⁶ Met politiek kan er op deze factoren – economische gevolgen, maatschappelijke gevolgen, gevolgen voor de sector, sector overkoepelend gevolgen – ingespeeld worden.

Centralisatie en verantwoordelijkheid een belangrijk onderwerp als het gaat om besmettelijke dierziektes. De Nederlandse paardensector communiceert niet duidelijk wie voor wat verantwoordelijk is en wie welke taken heeft. Bovendien zijn er zo veel paardensportinstanties met besmettelijke ziektes bezig en als het om de vraag gaat wie verantwoordelijk is, verwijst iedereen naar elkaar.

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid is opgeheven. Sinds begin 2014 is er een nieuw ministerie in kracht getreden, namelijk het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Dit ministerie heeft terug werkende impact tot 14 oktober, 2010 en moet dus in principe alle vraagstukken en taken in behandeling nemen, ook van deze periode.⁶⁷ Dit soort politieke veranderingen hebben impact op het kennisniveau wat er onder de Kamerleden heerst.

2.1.10 Verantwoordelijkheid van de overheid en de sector

“Bestrijdingsmaatregelen lijken(en) soms weinig logisch.”⁶⁸ De sector heeft de verplichting om een systeem op te zetten.⁶⁹ Er zijn grote verschillen in wat de EU tot nu toe regelt en wat de houders zelf regelen terwijl van de ene ziekte een veel groter gevaar uitgaat dan van de andere. De overheid schijnt hier geen rekening mee te houden. Bijvoorbeeld maakt de EU beleid voor de blaasjesziekte voor varkens, terwijl er niet zo veel gezondheidsproblemen met deze ziekte verbonden zijn. Het Q-fever kan echter grote gevolgen hebben voor volksgezondheid maar de houders zijn zelf verantwoordelijk voor de bestrijding.⁷⁰

Uitgangspunten van dierziektebestrijding is dat de paardeneigenaar zelf verantwoordelijk is voor de gezondheid van zijn paard. Dierziektebestrijding valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie. Echter zijn er ook mensen die niet voor de gezondheid van hun paarden zorgen. Voor deze mensen zou er een soort vangnet in het systeem gemaakt moeten worden.⁷¹

⁶² Zie Nr. 34

⁶³ Zie pagina 159 en 162, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁴ Zie pagina 32, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁵ Zie pagina 98, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁶ Zie pagina 41, bron nummer 23, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁷ Zie bron nummer 23, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁸ Zie pagina 40, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁶⁹ Zie pagina 2, 2^e kolom, bron nummer 29, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁰ Zie pagina 40, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷¹ Zie pagina 27, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

2.1.11 Kosten

Aan de bestrijding van dierziektes zijn hoge kosten verbonden. De houder is verantwoordelijk voor de gezondheid van zijn dieren waardoor het gerechtvaardigd is om de kosten door te berekenen aan de sector. Niet alleen het ruimen van dieren kost geld, maar ook bijvoorbeeld het uitvoeren van bestrijdingsmaatregelen. Salarissen moeten betaald, vaccins ontwikkeld en waarschuwborden opgesteld worden. Ook de individuele ondernemer maakt kosten door bijvoorbeeld het verlies van markten of het leegstaan van het bedrijf.⁷² In andere sectoren en in andere landen werkt met een Diergezondheidsfonds (zie 4.2.3). Bij het invoeren van een dergelijk fonds in Nederland zou er discussieert moeten worden op welke manier de kosten het beste doorbelast kunnen worden. Een privaat-publieke benadering zou een optie kunnen zijn, maar ook kan er in verhouding van de grootte van het bedrijf (bijvoorbeeld aantal dieren of aantal producten) betaald kunnen worden. Het nadeel van de laatste optie is dat ondernemers geen bevoordeling erbij hebben als ze risico beperkende maatregelen uitvoeren. Feitelijk zouden ondernemers die alles proberen om het risico te beperken minder belasting moeten betalen als ondernemers met dezelfde aantal dieren en verhoogt risico.⁷³

2.1.12 De rol van de dierenartsen

Door schaalvergroting zijn dierenartsen veel kwetsbaarder geworden.⁷⁴ Ze kunnen makkelijker onder druk gezet worden – eerlijk en onafhankelijk blijven valt dan soms tegen. Het aantal diergeneeskunde studenten voor landbouwhuisdieren neemt af. Wil men fatsoenlijk beleid opstellen voor dierziektes en dit ook uitvoeren, heeft men echter goede mensen nodig. Elk groot (varkens)bedrijf zou een dierenarts als hoofadviseur moeten hebben volgens de heer Schuttert.⁷⁵ De dierenarts kent het bedrijf en het verleden en kan helpen bij het maken van keuzes voor de toekomst.

2.1.13 Paard valt in categorie vee

Vroeger was het paard het werkdier van een boer en viel dus onder de categorie vee. Tegenwoordig is het paard meer sportpaard of recreatiepaard en heeft met vee nog weinig te maken. Desondanks valt het paard in officiële richtlijnen nog vaak onder de categorie vee terwijl er al lang ook voor andere diersoorten (met minder aantal dieren) zoals vogels, bijen of nertsen zelfstandige categorieën zijn.⁷⁶ Op de site van de NVWA staan verschillende draaiboeken online ter beschikking, maar geen één is paardgerelateerd.⁷⁷

Naast het Gezondheids- en Welzijnswet is er ook een regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziektes en zoönosen en TSE's.⁷⁸ Deze regeling maakt onderscheid tussen verschillende diercategorieën zoals vee, nertsen, pluimvee, bijen en andere. De paarden vallen hierbij onder de categorie vee.

In het “Jaarverslag monitoring” van de GD zijn er geen gegevens over paardenhouderij te vinden.⁷⁹ Pas in 2009 zijn er een klein aantal paardenziektes toegevoegd aan de tabel van meetresultaten.

2.1.14 Brochures en artikelen

Er bestaan al verschillende, grotendeels Engelstalige brochures over besmettelijke paardenziektes; bijvoorbeeld voor Equine Infectious Anemia (EIA)⁸⁰. De brochures onderscheiden zich in omvang, complexiteit en inhoud. In Nederland zijn factsheets nog niet lezervriendelijk opgemaakt⁸¹. Er zijn geen afbeeldingen en er staat meestal te veel tekst. Er zijn op internet bijvoorbeeld Engelstalige factsheets over Afrikaanse Paardenpest, Contagious Equine Metritis en Doruine te vinden.⁸² Op vier DinA-4 pagina's worden alle w-vragen⁸³ beantwoord. Er is informatie te vinden over bijvoorbeeld importatie, etiologie, de species, locatie, verspreiding, symptomen en incubatietijd. Er zijn geen afbeeldingen aanwezig in de tekst. De tekst zou makkelijker geschreven kunnen zijn met minder veterinaire vaktermen en misschien beter in het Nederlands in plaats van in het Engels geschreven zijn. Alle drie factsheets hebben dezelfde structuur en opbouw waardoor de ziektes goed met elkaar vergeleken kunnen worden.

⁷² Zie pagina 42, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷³ Zie pagina 43, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁴ Zie pagina 46, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁵ Uitkomst van een samenkomst van diverse dierenartsen uit grote praktijken, georganiseerd door varkenshandelaar Jan Schuttert in april 2014. Uitkomst was oorspronkelijk bedoeld om de kostprijs van een varken te drukken, maar gezondheid van het varken en het bedrijf is hierbij van groot belang.

⁷⁶ Zie bron nummer 99, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁷ Zie bron nummer 22, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁸ Zie bron nummer 28, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁷⁹ Zie pagina 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸⁰ Zie bron nummer 3, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸¹ Zie bron nummer 19, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸² Zie bron nummer 94, 95 en 96

⁸³ Hiermee worden vragen bedoeld zoals wie, waar en wat

Er wordt onderscheid gemaakt tussen Factsheets en FastFacts⁸⁴. De FastFacts zijn maar één DinA-4 pagina lang en de belangrijkste w-vragen worden beantwoord zoals “Wat voor een ziekte is het?”, “Wie kan het krijgen?”, “Hoe krijg ik de ziekte?”, “Hoe kan ik (mijn paard) beschermen?” en “Met wie moet ik contact opnemen?”. De FastFacts zijn meer gericht aan de individuele paardeneigenaar.

In het tijdschrift “Paard en Sport” is er een artikel over EIA geplaatst, geschreven door een docent van de Universiteit Utrecht wie tegelijk ook dierenarts, dus deskundige is.⁸⁵ Op drie pagina’s is er duidelijk en informatief alles over de ziekte uitgelegd - verspreiding, symptomen, “wat te doen?” en “wat gaat gebeuren?”. De tekst is zeer vanuit de hoek: “wat moet de sector doen?” benaderd.

2.1.15 Draaiboek Afrikaanse Paardenpest

Er bestaat al een beleidsdraaiboek voor Afrikaanse Paardenpest (APP).⁸⁶ Het is in december 2007 gepubliceerd en na een crisisoefening is men nu bezig met de aanpassingen van het beleid aan de uitkomsten van de oefening. Uit de nieuwe conceptversie zal uiteindelijk een definitief draaiboek worden. Op dit moment is het nog niet realistisch dat APP Nederland binnen komt maar de uitbraak van blauwtong laat zien dat de leefruimte voor de vectoren al dusdanig goed zijn in Nederland dat ze zich daar kunnen vestigen.⁸⁷

Er wordt in het draaiboek erop verwezen dat er op de site van de Ministerie van EL&I de meest recente versie van draaiboeken te vinden is⁸⁸, maar als men op de site kijkt, dan is dat niet zo. Bovendien zijn er geen draaiboeken voor paardenziektes te vinden.

Heel veel informatie over de knut tot in het detail zijn gegeven in het draaiboek. Ook is er heel veel algemene informatie over de paardensector te vinden.⁸⁹

In 2.5 staat er iets over de regelgeving in de EU terwijl hoofdstuk 3 over juridische aspecten gaat. Aan begin van elk hoofdstuk is er een inleiding die soms op een herhaling lijkt. De vraag die zich opdringt is: Wat moet er eigenlijk in een leidraad staan? Wat is belangrijk om te weten? En vooral, wat is voor de doelgroep belangrijk om te weten en wie is de doelgroep? Moet een draaiboek 151 pagina’s lang zijn, of kan dit ook korter (en krachtiger)? Is het bijvoorbeeld belangrijk om informatie over de vector (knut) tot in het detail te geven of is het misschien zinvoller om alleen de belangrijke informatie te verstrekken?

Onderstaand worden een aantal belangrijke informatie uit het draaiboek genoemd die van belang zijn voor het advies:

- Het virus kan in de knut uitgeroeid worden op natuurlijke manier als er een periode van koude dagen is van ten minste 40 dagen.⁹⁰
- Als de knut in het popstadium is en dan uitgedroogd wordt of verdrinkt, dan is het virus ook dood.⁹¹ “Hoe ouder de mug, hoe meer bloedmaaltijden, hoe groter het risico”⁹² van besmetting met het virus.
- Ook is het belangrijk om te zien hoe snel zich die knutten kunnen verspreiden.⁹³
- Een “snapshot” noemt men een momentopname van op dat moment aanwezige knutten/ muggen.⁹⁴
- In het draaiboek staat ook welke keten van gebeurtenissen er af gaat als een paard ziek gemeld wordt.⁹⁵

Onderstaand worden verbeterpunten van het draaiboek genoemd:

Er wordt in het draaiboek gezegd dat het Diergezondheidsfonds betaalt⁹⁶, maar andere bronnen weerleggen deze opvatting.

Aan de ene kant staat er informatie die veel te veel in het detail treden en aan de andere kant is er informatie waar er behoefte is aan meer detail. Er is sprake van een deskundigen team⁹⁷, maar er staat niet wie dat is. Over de crisisoefening staat er veel te weinig informatie⁹⁸. Dat stuk is veel te algemeen geschreven. De scenario’s en fases zijn goed omschreven voor elke ziekte en er staat wat moet gebeuren, maar alles zou iets duidelijker mogen – wie, wat precies?

⁸⁴ Zie bron nummer 42 en 43

⁸⁵ Zie bron nummer 29

⁸⁶ Zie bron 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸⁷ Zie pagina 9, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸⁸ Zie pagina 13, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁸⁹ Zie 2.4, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁰ Zie pagina 15, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹¹ Zie pagina 18, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹² Zie pagina 18, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹³ Zie pagina 20, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁴ Zie pagina 18, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁵ Zie pagina 17/18, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁶ Zie pagina 35, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁷ Zie pagina 35, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

⁹⁸ Zie 4.6, pagina 37, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

Onderstaand worden een paar punten genoemd, waarop het beleid goed functioneert:

Het hoofdstuk over communicatie is goed geschreven; doelgroepen en fases worden op een goede manier ingedeeld.⁹⁹

Ook het hoofdstuk over de maatregelen¹⁰⁰ en de vaccinatie¹⁰¹ zijn duidelijk geschreven. Er is ook aan andere diersoorten gedacht. In een dierentuin zou ander beleid gemaakt moeten worden¹⁰² omdat er in een dierentuin heel andere voorwaardes heersen. Bij uitbraak van APP wordt ook verboden om koeien te vervoeren, want er is ook aan de overdracht van koe naar paard gedacht in verband met het feit dat de vector ook met koeien mee gaat reizen.¹⁰³

Euthanasie van paarden is een lastig onderwerp. Hier wordt in het draaiboek ook rekening mee gehouden.¹⁰⁴

De bijlagen geven aanvullende overzichtelijke informatie zoals de EU wetgeving¹⁰⁵ voor het bestrijden van paardenpest en een lijst met laboratoria¹⁰⁶ van alle landen voor APP.

In Duitsland is er een regeling opgesteld voor APP waarin kort en krachtig alle noodzakelijke informatie te vinden is (zie 4.2.5).

2.1.16 De rol van de Sectorraad Paarden

Op vraag van onder andere het Ministerie van E,L&I heeft de SRP het “plan infectieuze ziektes 2011-2013”¹⁰⁷ geschreven, welke gericht is aan paardensport-, fokkerijorganisaties, hippische ondernemers en de overheid. Ook op de website van de Sectorraad Paarden (SRP) is informatie te vinden over bijvoorbeeld de verschillende ziektes.¹⁰⁸ Er zijn handige tips te vinden hoe de paarden geholpen kan worden (bijvoorbeeld blaas leeg halen), maar de teksten zijn lang, er zijn geen duidelijke alinea’s, geen plaatjes en de letters zijn klein.

2.1.16.1 Haalbaarheid en betaalbaarheid

Er moet rekening gehouden worden met de slechte economische omstandigheden. Een diergezondheidsfonds voor paarden wordt niet haalbaar geacht. De SRP heeft wel beschikking over een aantal geldmiddelen welke voor verschillende projecten ingezet kunnen worden. De SRP moet van te voren een begroting maken voor elk project.¹⁰⁹

2.1.16.2 Controles en verantwoordelijkheid

Het controleren van de grenzen vind de SRP taak van de overheid. Ook de organisaties van internationale evenementen hebben een eigen verantwoordelijkheid. Er moeten hygiënemaatregelen moeten komen voor transportmiddel en deze moeten gecontroleerd worden.

2.1.16.3 Preventie en surveillance

Preventie is een belangrijk onderwerp. Vaccinatie is hier een voorbeeld van. De relevante ziektes moeten gescreend worden. Monitoring en surveillance vallen onder de taak van de overheid en het bedrijfsleven samen.¹¹⁰ De SRP heeft in het jaar 2011-2013 20.000€ per jaar uitgegeven voor monitoring.¹¹¹

2.1.16.4 Kennisontwikkeling

Draaiboeken moeten steeds getest en op de actuele stand gehouden worden. Mensen moeten zich bewust worden van de gevaren die van de ziektes uit gaan en hoe belangrijk het is om te handelen. Door voorlichtingen kan het kennisniveau van paardenhouders, maar ook van dierenartsen verhoogd worden. Bij speciale nieuwe kennis moeten er ook voorlichtingen plaats vinden.

⁹⁹ Zie hoofdstuk 6, pagina 43, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁰ Zie hoofdstuk 8, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰¹ Zie pagina 87, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰² Zie pagina 101, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰³ Zie pagina 99, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁴ Zie pagina 107, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁵ Zie pagina 115, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁶ Zie pagina 122, bron nummer 98, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁷ Zie bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁸ Zie bron nummer 40, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁰⁹ Zie pagina 3, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁰ Zie pagina 3, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹¹ Zie pagina 5, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

2.1.16.5 Aandachtspunten volgens de SRP

Onderstaand worden een aantal punten opgenoemd welke volgens de SRP aandachtspunten zijn of waar men problemen tegen komt:

- De SRP adviseert om een helpdeskfunctie voor en door dierenartsen te maken waarin de sector, de overheid en dierenartsen samenwerken.¹¹²
- Er ontbreekt een structuur waarmee bijzonderheden uit verschillende dierenartspraktijken snel aan elkaar gekoppeld kunnen worden waardoor het makkelijker is om trends te analyseren en om hierop in te spelen.¹¹³
- De paardensector heeft veelal hobbymatige omgeving. Dezelfde maatregelen dan bij bedrijfsmatige intensieve dierlijke productiesectoren toe te passen, werkt vaak slecht of zelf helemaal niet.¹¹⁴ Het grote aantal hobbyisten maakt voorlichtingen heel belangrijk.¹¹⁵
- Insectenbestrijding is een onderbelicht onderwerp en het behoeft meer aandacht in de hippische media.
- Hygiëne is vaak een structureel probleem van huisvesting en management
- Vaccinatie: Bij de export eisen sommige landen dat het paard vrij van antistoffen in het bloed moet zijn.¹¹⁶ Dit betekend dat het paard niet vaccineert kan worden. Er worden nieuwe markervaccin's gemaakt waardoor met een bijbehorende diagnostische test onderscheid gemaakt kan worden tussen gevaccineerd en besmet dier. Er zijn nog niet zo veel markervaccins en de kosten zijn hoog. Het verplicht stellen van bepaalde vaccinaties voor de deelname aan evenementen zou een optie van implementatie van vaccinatiebeleid zijn.¹¹⁷
- Benut men bestaande structuren en media kunnen kosten bespaard worden.
- De bestrijding moet ziektespecifiek zijn.¹¹⁸
- Het vraagstuk eigendom is een juridisch probleem, want de eigenaar zou in kennis gesteld moeten worden als zijn paard geruimd word. Veder is het niet belangrijk om te weten wie de eigenaar van een paard is.¹¹⁹
- Gezien het hobbymatige karakter van de sector is het bijhouden van paardenverblijfsplaatsen niet mogelijk. Om besmettingshaarden te herkennen en te isoleren is het belangrijk om te weten welke paarden in contact zijn geweest. Er is een landelijke database waarbij de basisgegevens aangedragen worden door sport- en stamboekorganisaties, maar er moet verbetering komen wat registratie en identificatie van dode dieren of paarden voor export betreft. Rendac is het enige officieel herkende bedrijf van de NVWA wat kadavers ophaalt. Deze instantie zou informatie door moeten geven.
- De dierenarts heeft volgens de SRP een cruciale rol, want hij word als eerste bij een ziek paard geroepen.¹²⁰
- "Drempelverlagende uitsluitingdiagnostiek¹²¹" zoals in de kippensector is een optie voor de omgang met verdenkingen. Het neemt de rem op het snel melden van verdenkingen.¹²²

2.1.17 Centralisatie, informatie bundelen

Er is een diergeneeskundestudent van de Universiteit Gent wie belang hecht aan het bundelen van literatuur en gegevens over, in dit geval Afrikaanse Paardenpest.¹²³

¹¹² Zie pagina 4, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹³ Zie pagina 6, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁴ Zie pagina 9, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁵ Zie pagina 19, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁶ Zie pagina 18, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁷ Zie pagina 24, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁸ Zie pagina 111, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹¹⁹ Zie pagina 20, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²⁰ Zie pagina 22, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²¹ Verdachte dieren worden onderzocht maar zolang niet bewezen is dat de dieren ziek zijn, zijn er geen beperkingen voor het bedrijf.

¹²² Zie pagina 23, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²³ Zie bron nummer 41, hoofdstuk 7 van deze scriptie

3 Analyse van de gewenste situatie in Nederland

Naast de situatie in de paardensector in Nederland te analyseren (Hoofdstuk 2) wordt er in dit hoofdstuk gekeken naar hoe de gewenste situatie in Nederland eruit ziet. Wat kan Nederland uit andere (vee)sectoren leren?

Niet alleen Nederland maar ook andere landen hebben beleid rond om het onderwerp meldingsplichtige dierziektes. In de subhoofdstukken wordt er geanalyseerd wat in andere landen (bijvoorbeeld Duitsland of Denemarken) bestaat waar de Nederlandse paardensector iets van kan leren/ overnemen om de situatie in het eigen land te verbeteren.

3.1 Analyse andere sectoren

3.1.1 Humane sector

Er zijn grote verschillen tussen humane en veterinaire surveillance systemen. “Systemen zijn het meest uitgebreid voor surveillance bij mensen en landbouwhuisdieren, terwijl ze minder ontwikkeld zijn voor vectoren, wild of exoten en niet bestaan voor gezelschapsdieren en paarden”.¹²⁴ Er bestaat weinig samenwerking tussen de humane en de veterinaire sector.¹²⁵

3.1.1.1 Vier groepen van infectieziektes

In Nederland zijn er 34 infectieziektes meldingsplichtig in de humane sector.¹²⁶ Deze worden onderverdeeld van de RIVM in 4 groepen: A, B1, B2 en C. Per groep worden er maatregelen voorgeschreven welke ook afgedwongen kunnen worden. Het doel van de maatregelen is om de bevolking te beschermen. Hieronder staan de maatregelen per ziektegroep vermeld.

ZIEKTE	MAATREGELEN	VOORBEELD ZIEKTE
A	- isolatie (thuis/opname) - onderzoek - quarantaine - verbod beroepsuitvoering	Bijvoorbeeld Pokken of Polio
B1	- isolatie (thuis/opname) - onderzoek - verbod beroepsuitvoering	Bijvoorbeeld Rabiës of Pest
B2	- verbod van beroepsuitvoering	Bijvoorbeeld Mazelen, Cholera of Hepatitis (A t/m C)
C	- niets opgelegd - Melding + persoonsgegevens om inzet van vrijwilligers/ advies te realiseren	Bijvoorbeeld Botulisme, Brucellose, Malaria of WNV

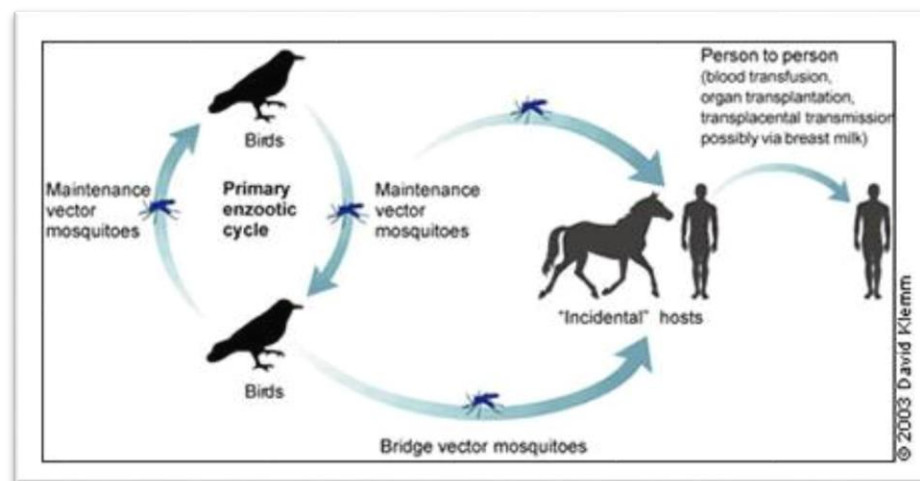
¹²⁴ Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²⁵ Zie pagina 49, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²⁶ Zie bron nummer 37, hoofdstuk 7 van deze scriptie

3.1.1.2 Preventie

In de humane sector speelt preventie een grote rol. Het RIVM adviseert om bedekkende kleding te dragen, muggenwerend middel te gebruiken en om te slapen onder een muskietennet.

Afbeelding 2: WNV cirkel en verspreiding¹²⁷

WNV kan ook via bloed- of orgaantransplantaties over gedragen worden van mens op de mens, zoals in afbeelding 2 te zien is. WNV komt al in Zuidoost-Europa, West Azië en in Noord Amerika voor. In 2010 waren er uitbraken in Griekenland, Rusland en sporadische gevallen in Portugal, Spanje, Hongarije en Italië.

3.1.2 Pluimvee sector

3.1.2.1 Ruimen van een bedrijf

Op 27e februari 2014 is er in de buurt van Swifterbant aviaire influenza (vogelpest) vastgesteld en het bedrijf werd geruimd. Het ruimen van een bedrijf gebeurt onder leiding van de NVWA¹²⁸. Het CVI draagt bij aan de bescherming van de dier- en volksgezondheid door onderzoek te doen en advies te geven over dierziektes.

3.1.3 Veesector

3.1.3.1 Veekijker

De gezondheidsdienst voor Dieren heeft sinds 2003 zowel voor de varkens als voor de veesector een veekijker, een soort monitoringsinstrument, opgezet. De onderstaande punten zijn werkpunten voor de veesector:

- Surveillance OIE lijst ziektes
- Analyse van trends en ontwikkeling op gebied van infectieuze ziektes

Er is een gratis helpdeskservice ingericht diens nummer zowel van de boeren als van veterinaire deskundigen gebeld kan worden om vragen te stellen en om advies te vragen wat het bestrijden van de haard van infectieuze ziektes betreft.¹²⁹

In het tijdschrift “Boederij” is er in 2009 een artikel geplaatst welke minder positief over het systeem van de veekijker is dan ander bronnen bepleiten. De commissie varkenshouderij van de PVE vindt dat het monitoringsinstrument te weinig toegevoegde waarde heeft.¹³⁰ Via varkenshouder, dierenartsen, bedrijfsbezoeken en internet krijgt de GD bij dit systeem informatie binnen over varkensziektes. Aandoeningen kunnen op deze manier in een vroeg stadium opgespoort worden. Door afname van het aantal varkensbedrijven zijn minder dierenartsen nodig. Ook schaalvergroting, specialisatie van dierenartspraktijken, meer concurrentie tussen de dierenartsen en meer landelijke benadering van dierenartsenpraktijken zijn nieuwe trends in de varkenssector volgens de Prodcutschap Vlees, Vee en Eieren (PVE).¹³¹ Volgens de commissie varkenshouderij moet er een nieuw monitoringssysteem komen wat aansluit aan de trends en de dynamiek van de sector. Bedrijvenbezoeken van dierenartsen moeten meer toekenning krijgen en bovendien is het systeem niet goedkoop genoeg. Er zijn twee systemen die getoetst worden. Bij het eerste systeem melden dierenartsen hun bevindingen aan de GD. Daar worden diverse meldingen aan elkaar gekoppeld en periodiek weer terug gestuurd aan de dierenartsen. In het tweede systeem melden dierenartsen hun bevindingen op een soort digitale ontmoetingsplaats. Dagelijks koppelt een dierenarts van de GD deze informatie terug.

¹²⁷ Zie bron nummer 38, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²⁸ Zie bron nummer 8, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹²⁹ Zie bron nummer 53, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³⁰ Zie bron nummer 52, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³¹ Zie bron 54, hoofdstuk 7 van deze scriptie

3.1.3.2 Gezondheids- en Welzijnswet Dieren

Er is in Nederland een Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren.¹³² Bijen en nertsen hebben hierin bijvoorbeeld een zelfstandige categorie, maar paarden vallen onder “andere diersoorten”.¹³³ Er is heel vaak de term gebruikt “Onze minister kan regelen stellen...” bijvoorbeeld voor het reinigen en ontsmetten van vervoersmiddelen.¹³⁴ Er worden geen namen (wie is er nou eigenlijk verantwoordelijk?) en geen concrete acties genoemd. Er wordt meer omschreven wat de mogelijkheden (wat is toegestaan en wat is verboden) en machtbevoegdheden zijn. In vele artikelen staat ook “...in overeenstemming met onze minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport”. Echter zijn niet alle voorkomende dierziektes zoönoses waardoor er eigenlijk niet altijd de toestemming van de minister van volksgezondheid noodzakelijk zou moeten zijn. Beslissingen die gemaakt worden op basis van toestemming van meerdere mensen hebben altijd meer tijd nodig als beslissingen waar één persoon voor verantwoordelijk is. Tijd is in het geval van besmettelijke dierziektes een waardevolle factor.

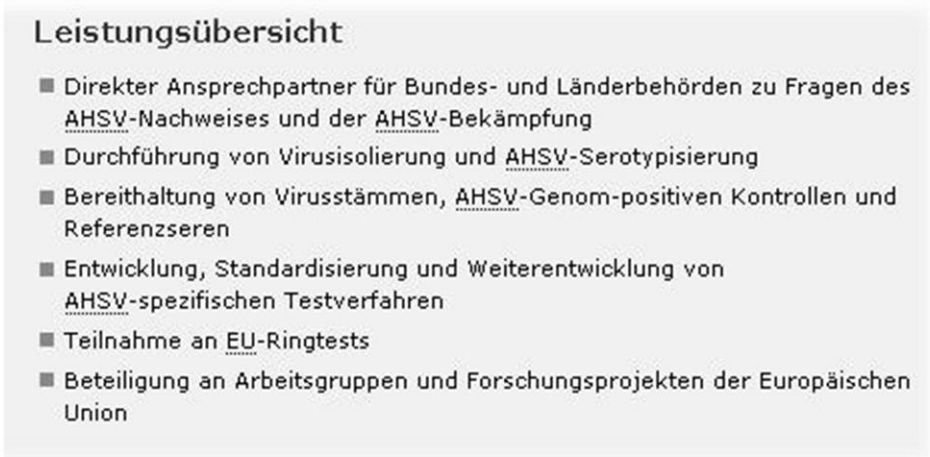
Over identificatie staat in de wettekst dat elk veebedrijf aantekeningen moet maken over het aantal dieren en het adres waar ze heen gaan als ze verhuizen.¹³⁵ Dit is zou ook van toepassing voor paarden moeten zijn. Echter is dit systeem moeilijk te implementeren aangezien het aantal paardenbewegingen tussen verschillende bedrijven in een kort tijdstip. In de wettekst staat dat het doden van zieke en verdachte dieren toegestaan is.¹³⁶

3.2 Analyse (paarden)sector Duitsland

3.2.1 Centralisatie en verantwoordelijkheid

In Duitsland is er speciaal voor onderzoek en preventie van besmettelijke dierziektes een instituut opgericht - het Friedrich-Loeffler-Instituut (FLI). Het instituut neemt alle taken en verantwoordelijkheden voor besmettelijke dierziektes over. Er zijn de nieuwste technieken gebruikt om informatie te verwerken en overzichtelijk weer te geven. Bovendien wordt het internet – de website van het FLI- gebruikt als communicatiemiddel naar de buitenwereld toe. Er wordt steeds het laatste nieuws, wat besmettelijke ziektes betreft, gepubliceerd. Een van de voordelen van het oprichten van een instituut is dat mensen weten waar ze informatie kunnen vinden. Het aanspreekpunt is bekend en er is sprake van centralisering van het gebeuren.

Op de website van het FLI is, om een voorbeeld te noemen, informatie te vinden welke prestatie en taken het instituut levert bij een uitbraak van Afrikaanse Paardenpest in Duitsland.¹³⁷ Hieronder is een lijst te vinden:

Afbeelding 3: Prestatie en Taken FLI bij uitbraak APP in Duitsland

Bovendien is het FLI bezig met verschillende onderzoekprojecten en het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen en testen. In het laboratorium zijn verschillende referentiegeneesmiddelen en positief antiserum aanwezig waar in geval van uitbraak van APP gebruikt van gemaakt kan worden. In Afrika is APP endemisch aanwezig en er wordt vaccin geproduceerd. Echter zijn er van APP verschillende stammen (1 t/m9). Een paard heeft pas voldoende immuniteit als het tegen alle stammen geënt is. Er zijn combinatiepreparaten van meerdere van de stammen aanwezig maar de combinatiepreparaten kunnen niet met elkaar gecombineerd worden. Dit betekent dat een paard vaker geënt moet worden met tussenpauzes van een aantal weken voordat een paard tegen alle stammen geënt is. De procedure van enten kost tijd. Vroeger moest

¹³² Zie bron nummer 27

¹³³ Zie artikel 15, bron nummer 27, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³⁴ Zie Hoofdstuk 2, afdeling 2, bron nummer 27, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³⁵ Zie hoofdstuk 2, afdeling 1, artikel 4, 1b, bron nummer 27, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³⁶ Zie Artikel 22 f, bron nummer 27, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹³⁷ Zie bron nummer 16, hoofdstuk 7 van deze scriptie

men ook eerst nog het vaccin uit Afrika laten komen, wat opnieuw tijd in beslag nam¹³⁸. Tijd is kostbaar in het geval van een uitbraak van een ziekte. Het beschikken van kennis en materiaal in het eigen land is wenselijk.

3.2.2 Informatiesysteem

TSN 3.0¹³⁹ is niet het eerste informatiesysteem, maar wel een van de nieuwste. Een van de verbeterpunten tegenover de oudere modellen is het besturen door de gebruiker. De ziektemelding komt via internet binnen. De epidemie kan via Google Earth of Maps visueel verbeeld worden. Bovendien zijn diverse tools en operaties mogelijk. Er wordt met statistieken en proefberekeningen gewerkt en de uitkomsten kunnen weer visueel weergegeven worden in bijvoorbeeld diagrammen. Het TSN 3.0 dient ook als informatieplatform.

3.2.3 Preventie en surveillance door middel van het “Tiergesundheitsgesetz”

Meldingsplichtige paardenziektes zijn bij voorbeeld West-Nile-Virus en Enzephalomyelitits. §26, lid 3¹⁴⁰ van het Tiergesundheitsgesetz¹⁴¹ (TierGesG) gaat op meldingsplichtige ziektes in. Een keer per week krijgt het “Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz” bericht over de stand van zaken. Is er een uitbraak van een besmettelijke dierziekte, word dit al eerder doorgegeven. Informatie over diergezondheid is belangrijk voor het “internationale Tierseuchenamt”, “Weltgesundheitsorganisationen”, “Ernährung- und Landwirtschaftorganisationen der Vereinigten Nationen” en voor de „Europäische Gemeinschaft“. Hoe eerder de ziektes herkend werden, hoe eerder kunnen geschikte bestrijdingsactiviteiten uitgevoerd worden.

In §4 van het TierGesG¹⁴² staat wie aangifte moet maken en waar de ziekte gemeld kan worden (regionale gezondheidsdienst voor dieren). Naast de eigenaar of de houder van het dier is ook diegene verplicht om aangifte te doen die tijdelijk op het dier moet oppassen en wie beroepsmatig met dieren werkt.

Het “Tiergesundheitsgesetz” flost het “Tierseuchengesetz”¹⁴³ vanaf 1e mei 2014 af. Een aantal voorschriften zijn overgenomen, maar preventie is vanaf nu van groot belang.

In onderstaande lijst zijn punten te vinden waarop het TierGesG afwijkt ten opzichte van het Tierseuchengesetz:

- Preventie is het belangrijkste; voorzorgmaatregelen voor het behoud en de bescherming van de diergezondheid
- Verbetering van surveillance
- Uitbreiding van de kring van personen wie meldingsplicht heeft
- Onder voorzorgmaatregelen valt bijvoorbeeld ook verplichtende hygiënemaatregelen en controles in het eigen bedrijf
- Monitoren, bijvoorbeeld beschermingszones inrichten
- FLI bewaakt de situatie op het gebied van dier epidemieën en waarschuwt bij gevaar
- Vaste commissie voor vaccinatie welke rekening houdend met de situatie advies geven. De functie van de commissie is te vergelijken met het Robert Koch Instituut uit de humane geneeskunde.

Oorspronkelijk is er op 26 juni 1909 de eerste versie van het “Viehseuchengesetz” gepubliceerd en door talrijke veranderingen een proces van ontwikkeling ondergaan. De richtlijn heeft nog steeds dezelfde opbouw, alleen zijn er naast het vee bijvoorbeeld nu ook richtlijnen voor huisdieren, vissen, bijen en wild.

§§15ff¹⁴⁴ gaat op de voordelen van een fonds voor schadevergoeding in. Zo een oplossing zou de impacts en gevolgen draagbaar maken en het zou de medewerking van de diereigenaren stimuleren.

¹³⁸ Interview Monique Kuipers

¹³⁹ Zie bron nummer 17, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁴⁰ Zie bron nummer 5, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁴¹ wettekst voor het beschermen van dieren

¹⁴² Zie bron nummer 2, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁴³ Zie bron nummer 7, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁴⁴ Zie bron nummer 2, hoofdstuk 7 van deze scriptie

3.2.4 Schadevergoeding

Er is in de veesector een “Diergezondheidsfonds” van toepassing, welke de schade van een ziekte-uitbraak kan beperken door het uitkeren van geldmiddelen. In het TierGesG is ook vermeld hoe veel schadevergoeding uitbetaald wordt voor het geval dat een dier euthanaseert wordt.¹⁴⁵ Voor een varken geldt het maximale bedrag van 1500€ en voor paarden staat er een som van 6000€. Een varken brengt volgens de heer Jan Schuttert¹⁴⁶ rond 80€ op bij de verkoop aan de slager. “Een zeug¹⁴⁷ die een aantal jaren op het bedrijf is, is 1500€ en meer waard, maar voor de andere varkens is dit een onrealistisch bedrag”, zo de heer Schuttert. In de paardensector zijn er verschillende soorten bedrijven. Mochten paarden op een manege afgemaakt worden, dan zal het bedrag van maximaal 6000€ per paard nog wel het daadwerkelijke verlies (meer dan) afdekken. In een sport- of handelstal zijn de paarden meestal voor meer geld ingekocht en zou het verlies door euthanasie van de dieren niet afgedekt zijn. Niet iedere (top) ruiter heeft een paard zoals Totilas¹⁴⁸ of London¹⁴⁹ op stal staan, maar toch worden om een voorbeeld te noemen gewone springpaarden voor 15.000-20.000€, gemiddelde springpaarden voor rond 30.000-40.000€, goede springpaarden voor 90.000-150.000€ en paarden met veel ervaring voor 250.000-300.000€ verkocht.

In de paardensector is de houder zelf verantwoordelijk voor de gezondheid van zijn dieren. Het is daarom gerechtvaardigd om kosten door te berekenen aan de sector¹⁵⁰. De sector maakt op dit moment geen gebruik van een Diergezondheidsfonds. Er wordt ook geen geld in een fonds betaald door middel van belastingen of op een andere manier. De paardensector is niet convenant opgesteld en draagt daarom niet bij aan de kosten voor de bestrijding.¹⁵¹

3.2.5 Invloedzone van de wetteksten

In de Duitse richtlijn¹⁵² voor de bescherming tegen EIA is te lezen dat de regelingen niet alleen voor de paarden zelf maar ook voor paardgerelateerde producten zoals eicellen, sperma en embryo's geldig zijn. Ook moeten bepaalde tests over een bepaalde tijd herhaald worden. Het maken van richtlijnen voor levende dieren is niet gemakkelijk, want de reikwijdte van de wetteksten, de details en de complexiteit, is niet te onderschatten.

3.2.6 Regelgeving over APP

In de regeling van 1992 over de paardenpest zijn er alle noodzakelijke informatie te vinden. Als men aan deze informatie nog de symptomen van de ziekte toevoegt heeft men een kort en krachtig geformuleerd draaiboek voor APP in handen. De officiële dierenarts moet zich aan een lijst van activiteiten houden die hij bij verdenking moet afwerken. Op deze lijst staan bijvoorbeeld regelmatige controlebezoeken van de bedrijven.¹⁵³ Ook zal er een crisencentrum ingericht worden.¹⁵⁴ In de bijlage van regeling 92/35/EWG zijn crisisplannen te vinden.

3.2.7 Transportvoorschriften

De regelgeving 90/426/EWG eist dat een paard 48 uur voordat het vervoerd wordt, geïnspecteerd moet worden en vrij moet zijn van ziektesymptomen. Ook mag het in de afgelopen 15 dagen niet in aanraking gekomen zijn met geïnfecteerde paarden. Het paard moet op directe weg naar de locatie van bestemming vervoerd worden en moet hierbij begeleid worden van het gezondheidscertificaat. Bij aankomst moet een officiële dierenarts het paard controleren.¹⁵⁵ Een paard wat uit derde landen geïmporteerd wordt moet vooraf in quarantaine. In 2004/68/EC staan er de vereisten hier over.

¹⁴⁵ Zie §16 op pagina 11, bron nummer 2, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁴⁶ Varkenshandelaar en eigenaar van verschillende grote (varkens-)bedrijven in Nederland

¹⁴⁷ Vrouwelijk varken, moederzwijn

¹⁴⁸ Duurst verkochte Nederlandse Dressuurpaard tot nu toe, Verkoopprijs rond 10 miljoen

¹⁴⁹ London wordt 7-4-2014 in de internetveiling van Eurocommerce geveild voor een startbod van 4 miljoen en is verkocht voor 8,6 miljoen

¹⁵⁰ Zie pagina 42, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵¹ Zie pagina 42, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵² Zie bron nummer 4, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵³ Zie artikel 4, lid 2, bron nummer 32, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵⁴ Zie artikel 7, lid 1, bron nummer 32, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵⁵ Zie bron 33, hoofdstuk 7 van deze scriptie

3.3 Analyse (paarden)sector Denemarken

Denemarken staat bekend ervoor om een “general high health status of livestock animals” te hebben.¹⁵⁶ Ook is er een “non vaccination policy”.

3.3.1 Lijst 1 en lijst 2 ziektes

In Denemarken maakt men onderscheid tussen ziektes die op lijst 1 en ziektes die op lijst 2 komen te staan. Op de lijst 1 staan ziektes die bij de OIE op lijst A zouden staan en zoönosen. Als er een uitbraak van een ziekte geconstateerd wordt, belt de boer de dierenarts. De dierenarts waarschuwt het “Regional Veterinary and Food Administration” (RVFA). Als het een lijst 1 ziekte betreft komt er binnen 4 uur een officiële dierenarts van het RVFA langs. De volgende stappen zijn te vergelijken met het Nederlandse model.

3.3.2 Surveillance

Surveillance is in Denemarken een belangrijk onderwerp. Door surveillance, zo hoop men, worden ziektes in een vroeg stadium detecteert. In 2007 is er een wetgeving aangenomen om de dieren te beschermen: “The Animal Protection Act of 2007”. Een boer moet verplicht zijn dieren, één voor één, elke dag inspecteren. Ook wordt de gezondheidsstatus en het dierwelzijn regelmatig van de dierenarts gecontroleerd. De dierenarts heeft in Denemarken een soort bedrijfsbegeleidende functie. “A veterinarian may only prescribe animal drugs for administration by the farmer if vet and the farmer have concluded a health advisory agreement.”

Bovendien wordt er de “second line defense” toegepast. Men verwacht van dierenartsen om de verantwoordelijkheid te nemen dieren op shows en verzamelplaatsen (voor productie, export of slachthuis) te inspecteren (ante mortem en post mortem in het slachthuis).

Er vindt in Denemarken vector surveillance plaats.¹⁵⁷ Met een nieuwe PCR gebaseerde methode worden de West Nile Virus muskiet vectoren aangetoond. Het DVFA en het DTV-VET hebben op 61 punten in het land speciale vallen (“octonol and CO₂ baited suction traps”) opgesteld om de vectoren in kaart te kunnen brengen. In 4 veestallen worden er speciale UV-licht vallen gebruikt. Er kan hierdoor de hele zomer lang een wekelijks schema bijgehouden worden over de aanwezigheid van de verschillende soorten muggen.

In Europa is de West Nile Virus al geconstateerd. Er zijn in 2012 nog geen antistoffen in het bloed van paarden of kippen gevonden, maar wel in vier van 206 onderzochte wilde vogels die op de weg naar of van hun winterkwartier in Afrika Denemarken doorvlogen hebben. Het virus is nog niet in muggen gevonden.¹⁵⁸

Veder vinden er verschillende surveillance programma’s plaats waarbij ook regelmatig paardenvlees getest word op verschillende ziektes.¹⁵⁹

3.3.3 Pathogen specifiek surveillance

Er wordt in Denemarken pathogen specifiek surveillance uitgevoerd zoals over voorkomen en verspreiding van ziektes. Afhankelijk van het surveillance programma wordt er een andere combinatie van verschillende surveillance methodes gecombineerd. Bij afwezigheid van een ziekte vindt het volgende onderzoek plaats:

- “population bases survey” (“often combined with targeted testing of subpopulations”),
- “systematic sampling at slaughters” (example: testing all healthy slaughter cattles older than 48 month for BSE or testing blood samples of every sixth cattle older than 8 month for IBR¹⁶⁰)
- “random surveys” (example: testing bulk milk samples from all dairy heds 4x a year for IBR)

Er vindt ook gericht surveillance plaats bijvoorbeeld aan de grens Zuid Jutland naar Duitsland. Vroeger was IBR daar endemisch waardoor de frequentie van melk controles nu verhoogd is. Ook word er elke groep van kippen die het opfokbedrijf verlaat en naar het volgende bedrijf gaat onderzocht op aanwezigheid van salmonella.

¹⁵⁶ Zie bron nummer 25, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵⁷ Zie pagina 9, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵⁸ Zie pagina 13, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁵⁹ Zie pagina 14, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶⁰ IBR = Infectious Bovine Rhinotracteritis, infection of air passages of head and wind pipe. At females it can cause abortion, in general it causes production losses and mortality.

3.3.4 Zoönosencentrum

In Denemarken is er een eigen zoönosencentrum ingericht.¹⁶¹ Dit centrum voert onderzoek uit op het gebied van zoönoses en voedselveiligheid.

3.3.5 Educatie en kennisverspreiding

Het niveau van educatie is hoog onder Deense boeren. Informatie over bijvoorbeeld ziekte symptomen en ziekte-uitbraken in de EU worden gepubliceerd en aan de boeren gegeven. Hieronder is een lijst¹⁶² te vinden waar dergelijke informatie gepubliceerd word:

- Farmer´s magazines
- Danish Veterinary Journal
- Electornic Newsletter
- Farmers conferences
- Veterinary conferences
- Various websites (e.g. DVFA)

Bovendien is er een “high level of awareness” zowel bij de boeren als bij de dierenartsen. Dit is ook noodzakelijk om de kleinste indicaties voor een ziekte te herkennen. Als er een ziekte uitbreekt gaat er meteen een keten van reacties los. Iedereen weet wie verantwoordelijk is en er is een crisisorganisatie (DVFA).

In Denemarken hecht men heel veel waarde aan transparantie. Alle informatie, ook verdenkingen, zijn onmiddellijk gepubliceerd op de website van de DVFA. Als de gemeenschap of de exportmarkt er ook belang bij de informatie heeft dan komt de ketenreactie op gang en er vindt actie plaats.

3.3.6 “Animal health in Denmark 2012”

Er is in Denemarken in 2012 een rapport over diergezondheid gepubliceerd door het “Ministry of Food, Agriculture and Fisheries”.¹⁶³ Men is zich er bewust dat door “global mobility, trade with live animals and products and interaction with livestock production systems in other countries”¹⁶⁴ het risico stijgt dat infectieuze ziektes het land binnen komen. In 2010 en 2011 waren er rond 60.000 paarden in Denemarken; in 2012 waren het 200.000 paarden.¹⁶⁵ In 2012 zijn er 1639 (2010 – 1910, 2011-1764) paardachtigen¹⁶⁶ geïmporteerd vanuit de EU of derde landen.¹⁶⁷ Bovendien zijn er in 2012 710 paardachtigen (2010 - 1379, 2011 - 1538) geëxporteerd.¹⁶⁸

Ondanks het grote aantal paarden in het land is het opvallend dat er van 69 pagina´s in het rapport maar één over paarden gaat (pagina 41) terwijl bijvoorbeeld voor vissen veel meer informatie beschikbaar is. Het rapport en draaiboeken van verschillende ziektes zijn voor iedereen toegankelijk op www.fvst.dk. Regelmatig vind er een update plaats.

Paardgerelateerde ziektes staan er nog niet tussen. In de “contingency plans” zijn basis informatie¹⁶⁹ te vinden over:

- Karakteristiek en epidemiologie
- Diagnostiek en procedure
- Preventieve maatregelen
- Operationale uitroeiing
- Legale macht
- Ketenafspraken („chain of command“)
- Nationale en lokale ziektecontrolecenter
- Group van deskundigen
- Resources zoals humane, equipment, faciliteiten
- Instructie

De plannen zijn geschreven in het Deens. Training van deskundigen is van groot belang voor Denemarken. Zo zijn er drie “regional veterinary officers” van het DVFA die speciaal getraind zijn voor het management van verdenkingen en

¹⁶¹ Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶² Zie bron nummer 25, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶³ Zie bron 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶⁴ Zie pagina 59, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶⁵ Zie pagina 63, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

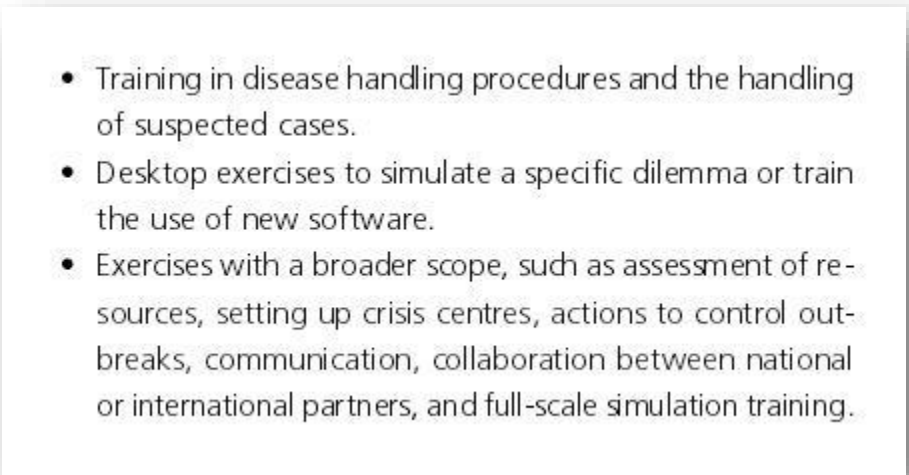
¹⁶⁶ Horses, asses mules and hinnies

¹⁶⁷ Zie pagina 64, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶⁸ Zie pagina 65, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁶⁹ Zie pagina 56, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

ziekteuitbraken.¹⁷⁰ Er wordt voortdurend naar praktische oplossingen gezocht om de maatregelen uit de plannen te kunnen realiseren. “Field staff” krijgt training door “seminars, targeted courses and participation of simulation exercises”.¹⁷¹ Een simulatie vindt op verschillende niveau’s plaats – regionaal, nationaal, en grensoverlappend. De verschillende plannen worden getest, DVFA medewerkers en andere stakeholders trainen een noodsituatie en het nieuwe equipment en procedures worden getoetst. Aan het eind vindt er een evaluatie plaats en de plannen en procedures worden aangepast.¹⁷² Elk jaar wordt er een andere categorie van werkzaamheden getest zoals de onderstaande afbeelding laat zien.

-
- Training in disease handling procedures and the handling of suspected cases.
 - Desktop exercises to simulate a specific dilemma or train the use of new software.
 - Exercises with a broader scope, such as assessment of resources, setting up crisis centres, actions to control outbreaks, communication, collaboration between national or international partners, and full-scale simulation training.

Afbeelding 4: Different category of tested exercises¹⁷³

Het National Veterinary Institute at the Technical University of Denmark geeft de mogelijkheid om het beloop en de ontwikkeling van bijvoorbeeld mond- en klauwziekte te volgen.

3.4 Analyse overige

3.4.1 Europese richtlijnen - schadevergoeding

Er bestaan jaar- en meerjarenplannen vanuit de EU voor het bestrijden en bewaking van bepaalde dierepidemieën en de financiële bijdrage van de Unie.¹⁷⁴ De Europese Unie ondersteunt, onder bepaalde voorwaarden, nationale programma’s voor de aflossing, bestrijding en surveillance van besmettelijke dierziektes. Bijvoorbeeld zou een jaarprogramma waarin regelmatig de hoogte van het risico en de gevaren van influenzavirussen geanalyseerd word ondersteund worden. Er zijn programma’s diens kosten voor 100% over genomen worden maar ook kan de regeling van een maximale bijdrage per programma toegepast worden. De “Blauzungenkrankheit” en aviaire influenza staan op de lijst van ziektes die vergoeding krijgen. Op deze lijst staat geen één paardenziekte.¹⁷⁵

3.4.2 Het bestrijden van endemische ziektes zoals EIA in Roemenie

Equine infectious anemia (EIA) is een besmettelijke bloedarmoede¹⁷⁶ en in Roemenie endemisch¹⁷⁷, maar het land probeert van de ziekte af te komen. Nederland kan veel leren uit de manier van aanpak van dit land. Als een ziekte endemisch voorkomt, betekent dit ook dat het veel moeilijker is om het land weer vrij te krijgen van de ziekte. Naast EIA is ook West-Nile-Virus veel voorkomend in Roemenie.¹⁷⁸ Het probleem in Roemenie is dat er een onbekend aantal aan paarden niet geregistreerd is¹⁷⁹. Er is wel een systeem voor identificatie en registratie, maar het is niet goed geïmplementeerd.¹⁸⁰ Veel EIA positieve paarden zijn niet geslacht en tijdens een algeheel controle in 2010 zijn er een aantal paarden niet getest.¹⁸¹ Sommige EIA positieve paarden zijn illegaal verhuisd of thuis geslacht.¹⁸²

¹⁷⁰ Zie pagina 56, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷¹ Zie pagina 56, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷² Zie pagina 56, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷³ Zie pagina 58, bron nummer 26, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷⁴ Zie bron nummer 10, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷⁵ Zie pagina 4, bron nummer 10, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷⁶ Virusinfectie

¹⁷⁷ Zie bron 12, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷⁸ Zie pagina 6, 4.1, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁷⁹ Zie pagina 6, 5.2.3, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁰ Zie pagina 8/9, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸¹ Zie pagina 18, 5.3.3, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸² Zie pagina 20, 6, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

Bovendien is er een “lack of tool tot monitor effectiveness of disease control measures” en er zou een EIA surveillance systeem geïmplementeerd moeten worden.¹⁸³

3.4.3 Zoönosencentra in andere landen

In Zweden heeft men het “SAVSNET surveillance system”, “a clinical reporting system”, geïntroduceerd.¹⁸⁴

In het Verenigd Koninkrijk is er een groep gevormd die mogelijk opkomende zoönoses en diens risico onderzocht en analyseerd. De groep heeft de naam HAIRS wat voor Human Animal Infections and Risk Surveillance staat.

3.4.4 Verzekering

Er zijn geen verzekeringen die gespecialiseerd zijn op besmettelijke (meldingsplichtige) paardenziektes of de gevolgen van dien dekken. In Zweden “insurance companies are cooperate and share database for research” en er is een “nationwide clinic database”.¹⁸⁵ Bij uitbraak van een ziekte zou een verzekering (als er één bestond) bijvoorbeeld bij euthanasie 50% voor een ziek paard en 100% voor een gezond paard betalen. De sector zou dan lijsten moeten maken van waardetabellen en marktwaares van paarden.¹⁸⁶

3.4.5 Politieke factor

Regeling 82/894 EWG regelt de manier waarop dierziektes aan het gezelschap mee gedeeld worden.¹⁸⁷ Er moet melding gemaakt worden over de haard van een uitbraak aan de commissie. De commissie verzamelt en analyseert deze informatie en geeft vervolgens melding bij het veterinaire bureau van elke lidstaat.¹⁸⁸ Er is ook sprake van een kiessysteem waarbij bij een meerderheid van meer als 45% een beslissing genomen wordt over een maatregel. Als de raad binnen 3 maanden geen maatregelen neemt, neemt de commissie het besluit.¹⁸⁹

3.4.6 Vergelijk tussen de draaiboeken van AVI, MKZ en APP

In het volgende worden de draaiboeken van aviaire influenza (AVI), mond- en klauwzeer (MKZ) en Afrikaanse paardenpest (APP) met elkaar vergeleken. Het draaiboek van APP is al in 2.1.15 geanalyseerd en hier zullen alleen de uitkomsten herhaald worden. Het draaiboek van AVI bevat 226 pagina's en is gepubliceerd in 2007. Ook het draaiboek van APP is in 2007 geschreven en bevat 151 pagina's. Met 138 pagina's in het draaiboek van MKZ het kortste. Het is geschreven in 2005.

De draaiboeken zijn in principe op dezelfde manier opgebouwd. De inhoudsopgaven zien er bijna identiek uit – Inleiding, Algemeen, Overige draaiboeken, De ziekte, Juridische basis, Crisisorganisatie, Communicatie, Fasen en scenario's, Beleidsinstrumenten, Maatregelpakketten, Vaccinatie, Afbouwfase, Ongevoelige diersoorten, Overige/ specifieke houderijen en Volksgezondheid. Terwijl het draaiboek van MKZ eerst op de internationale context in gaat, krijgt de lezer in het draaiboek van AVI veel sneller informatie over wat er nu, in Nederland en op gebied van early warning gaande is. Het draaiboek van APP geeft in begin heel veel (te veel?) informatie over de vector zelf.

¹⁸³ Zie pagina 18, 5.3.3, bron nummer 14, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁴ Zie pagina 29, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁵ Zie pagina 69, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁶ Zie pagina 24, bron nummer 39, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁷ Zie bron nummer 31, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁸ Zie artikel 4, bron nummer 31, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁸⁹ Zie artikel 6, lid 3, bron nummer 31, hoofdstuk 7 van deze scriptie

	MET EVENHOEVIGEN					Vrij Compartiment	ZONDER EVENHOEVIGEN			
	Verdacht bedrijf	Besmet Bedrijf	Standstill	B/T/vaccinatiegebied	Besmet Compartiment		Standstill	B/T/vaccinatiegebied	Besmet Compartiment	Vrij Compartiment
Vervoer paarden	X ¹	X ¹	X ¹	C ²	A ³	A ³	X ¹	A ³ A ⁹	A ³	A ³
Paarden op de weg	X	X	X	X	A ³	A ³	X	X	O	O
Weiden van Paarden	X	X	O	O	O	O	O	O	O	O
Rijden van Paarden	C ⁴	C ⁴	O	O	O	O	O	O	O	O
Bijeenbrengen	X	X	X	X	C ⁵	C ⁵	X	X	A ¹⁰	A ¹⁰
Export	X	X	X	X	O ¹¹	O ¹¹	X	O ¹¹	O ¹¹	O ¹¹
Bezoekers	X ¹	X ¹	A ⁶	A ⁶	A ⁶	A ⁶	O	O	O	O
Sperma ontvangen	X	X	A ⁷	A ⁷	A ⁷	A ⁷	O	O	O	O
Mestvervoer	X	X	X	X	X	A ⁸	X	A ¹²	A ¹²	O

X= Niet toegestaan; O= Toegestaan; A=Toegestaan onder voorwaarde, C= Niet toegestaan tenzij,...

- 1 Bij levensbedreigende situaties met ontheffing
- 2 Eerste 30 dagen na laatste uitbraak alleen bij levenbedreigende situatie, daarna aanvullende voorwaarden
- 3 Voor voorwaarden zie in de toelichting onder "voorwaarden voor vervoer of paarden op de weg".
- 4 Alleen toegestaan indien het rijden in een binnenbak betreft
- 5 Alleen toegestaan met verklaring dat dier niet afkomstig is uit B/T/V gebied
- 6 Bezoekersregeling
- 7 Mits geen contact hengsten en evenhoevigen
- 8 Mits afgevoerd binnen compartiment
- 9 Vervoer naar een bedrijf mét evenhoevigen, conform de bezoekersregeling
- 10 Alleen met verklaring dat paard 14 dagen niet in gebied is geweest
- 11 Indien export conform EU regels, in principe geen nationale restricties meer
- 12 Afvoeren met eigen verklaring en volgens hygiëneprotocol

Afbeelding 5: Maatregelen voor het paard bij uitbraak van MKZ¹⁹⁰

In het draaiboek van MKZ is er een tabel met maatregelen voor paarden bij uitbraak voor MKZ te vinden. Ook zijn er voorschriften op welke manier het reinigen van een paard moet gebeuren.¹⁹¹ Het draaiboek van MKZ gaat op verschillende diersoorten in en niet alleen op bijvoorbeeld koeien. Ook het draaiboek van AVI moet op verschillende gevoelige diersoorten en houderijen ingaan.

Het draaiboek van AVI gaat meteen in het begin op de basis van bestrijding in.¹⁹² Er wordt een telefoonnummer in geval van verdenking/ uitbraak aangegeven en de informatie verstrekt dat de ziekte een zoönose is en daarmee een gevaar voor de volksgezondheid is.¹⁹³ Er wordt verwezen naar een hoofdstuk later in het draaiboek waar er meer informatie staat. Het draaiboek van AVI maakt onderscheid tussen hobbymatig en commercieel gehouden kippen. De Europese regeling 2005/94/EG is geldig.

In het draaiboek van AVI wordt er ook rekening gehouden met zeldzame vogels welke als het ware op een soort rode lijst staan en niet afgemaakt mogen worden. Deze vogels komen in quarantaine, er zijn bepaalde reiniging- en ontsmettingsmaatregelen en er vindt vaccinatie plaats.

Het draaiboek van AVI adviseert om altijd genoeg voer voor tenminste drie dagen (in verband met de regeling van 72 uur standstil) in huis te hebben daarmee men bij uitbraak van een ziekte niet meteen “besmette mensen” tegen komt in de winkel.¹⁹⁴ Bij aanlevering van bijvoorbeeld voer via een bedrijf, dan moet dit bedrijf het voer aan de openbare weg afleveren.¹⁹⁵ Hij mag niet op stal komen. Door monitoren van de dieren wordt preventief ruimen voorkomen.¹⁹⁶

¹⁹⁰ Zie pagina 80, bron nummer 50, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹¹ Zie pagina 136, bron nummer 50, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹² Zie pagina 27, bron nummer 34, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹³ Zie pagina 26, bron nummer 34, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹⁴ Zie pagina 132, bron nummer 34, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹⁵ Zie pagina 135, bron nummer 34, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹⁶ Zie pagina 133, bron nummer 34, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4 Advies

De informatie uit de analyse in hoofdstuk twee en drie wordt in dit hoofdstuk verwerkt. Het resultaat is een adviesrapport gericht aan de Nederlandse paardensector. Het advies is onder andere gebaseerd op de analyse van de manier van aanpak van meldingsplichtige ziektes in andere sectoren en in het buitenland. Wat kan Nederland leren/ overnemen van andere landen? Bovendien worden er verbetervoorstellen gegeven voor de punten waarop het beleid in Nederland op dit moment nog minder goed werkt.

4.1 Waar is verbetering nodig in het huidige beleid in Nederland?

4.1.1 Preventie

Het huidige beleid is onvoldoende en een uitbraak van een ziekte is mogelijk.¹⁹⁷ Het nieuwe beleid zou meer op risicomanagement en preventie gericht zijn volgens het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. “Voorkomen is beter dan genezen”.¹⁹⁸ Dierziektes houden zich niet aan landsgrenzen¹⁹⁹ en het opstellen en controleren van maatregelen kosten behoorlijk veel tijd en geld. De schade die de ziekte kan veroorzaken is echter groter dan de waarde van het geld en daarom is het noodzakelijk om alles te doen om de ziekte zo vroeg mogelijk te ontdekken om de schade te kunnen beperken.²⁰⁰

In de Nationale Agenda Diergezondheid is er een Streefbeeld voor 2015 omschreven. Jaar- of meerjarenplannen maken en het formuleren van een visie dragen bij aan het succes. Functionerend beleid maken, gaat niet binnen één dag, er moet erna toe gewerkt worden.

Het streefbeeld van de agenda legt nadruk op preventie. Preventie moet dus op bedrijfsniveau uitgevoerd worden, aan de grenzen moeten controles plaats vinden, over hygiëne en huisvesting moet nagedacht worden, de mogelijkheden tot vaccinatie moet besproken worden, er moeten strenge regels komen voor het transport van landbouwhuisdieren. Kennisontwikkeling moet plaats vinden en andere opkomende landen zoals Azië moeten geholpen worden bij de kennisontwikkeling.²⁰¹

4.1.2 Verantwoordelijkheid nemen en centraliseren

Uit de analyse blijkt dat voor iemand uit de paardensector moeilijk in te zien is wie nou in Nederland voor wat verantwoordelijk wat meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes betreft. Ook het ziektebeeld is voor de meeste onbekend.²⁰² Als dit al voor iemand uit de sector niet gemakkelijk is, dan zou het voor een buitenstaande nog moeilijker, of geheel onmogelijk zijn om uit te vinden wie verantwoordelijk is. Er zou volgens de Nationale Agenda Diergezondheid minder ad hoc en meer structureel beleid moeten komen met “duidelijke verantwoordelijkheden van de verschillende partijen”.²⁰³

Het aanbevolen advies is om duidelijk te zijn in de verantwoordelijkheden en taken (namen en functie noemen, misschien ook een foto) is belangrijk om geruststelling te creëren onder bijvoorbeeld paardeneigenaren en paniek te voorkomen.

Er zijn in Nederland heel veel verschillende instituten en organisaties waarvan meer dan één bezig is met maken of uitvoeren van beleid voor besmettelijke ziektes. Het oprichten van een nieuw instituut of groepering wat zich volledig op besmettelijke ziektes focust is kostbaar. Daarom is aan te raden om **één instituut** (van de bestaande) te benoemen wat de verantwoordelijkheid en adviserende rol overneemt. In Denemarken en in Duitsland (Friedrich-Loeffler-Instituut) is er zo een zoönosencentrum ingericht. De Sectorraad Paarden zou deze functie in Nederland over kunnen nemen.

¹⁹⁷ Zie pagina 31, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹⁸ Zie pagina 4, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

¹⁹⁹ Zie pagina 5, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰⁰ Zie pagina 7, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰¹ Zie pagina 9, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰² Zie pagina 31, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰³ Zie pagina 38, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4.1.3 Rol van de overheid

Het risico voor de volksgezondheid zou verminderd moeten worden en er zou een geofende crisisorganisatie moeten bestaan. Deze beide factoren zijn van belang voor de overheid. De rol van de overheid is: stimuleren, faciliteren, communiceren, kennisontwikkeling, kennisoverdracht en door samenwerken van overheid, burgers, consument, bedrijfsleven, dierenartsen, dierhouders, natuurhouders en andere instanties.²⁰⁴ Bovendien zou de overheid onderzoek moeten laten doen, informatiecampagnes starten en ketenafspraken starten. Belangrijk is ook dat er goede afspraken gemaakt moeten worden tussen de overheid en de sector. Er moet ervoor gezorgd worden dat de bestrijdingsmaatregelen logisch zijn (waar is de paardeneigenaar, waar de sector en waar de overheid verantwoordelijk voor). Bovendien moet er een vangnet gemaakt worden voor mensen die niet voor de gezondheid van hun paarden (kunnen) zorgen.

4.1.4 Richtlijnen in het Nederlands

Er zijn weinig (Nederlandstalige) richtlijnen te vinden op internet en er moet lang naar gezocht worden. Er is op dit moment voor de paarden geen enkel georganiseerd systeem voor “het opsporen of faciliteren van registratie van opkomende zoönoses”.²⁰⁵ Het advies is om alle bestaande actuele richtlijnen op één plaats te verzamelen en te publiceren daarmee deze makkelijker opgezocht kunnen worden. “The experience of the AHS with syndromic surveillance is that data should be available at one place, under the conditions of uniform data collection with a uniform, complete and timely data collection”.²⁰⁶ Bovendien is het van belang om moeilijke Engelstalige wetteksten te vertalen in het Nederlands. Voor de paarden en de specifieke ziektes is er nog vrij weinig beleid. Zo bestaat er bijvoorbeeld alleen een draaiboek voor APP en een draaiboek voor EIA is in bewerking. Om te voorkomen dat de overheid maatregelen treft bij uitbraak van een van de ziektes is het noodzakelijk om beleid op te schrijven, ook voor de andere meldingsplichtige paardenziektes. Het maken van een draaiboek kost tijd en geld. In 4.1.19 is omschreven hoe de sector de kosten kan dekken, namelijk met het oprichten van een soort dierziektefonds. Bovendien is een draaiboek nooit af – het moeten **crisisoefeningen** gepraktiseerd worden waardoor het beleid (het draaiboek) getoetst en daarna op de zwakten aangepast kan worden. Elke nieuwe stand van kennis moet insgelijks ingevlochten worden in het dan bestaande draaiboeken.

4.1.5 Internet

Op internet zijn verlinkingen die niet kloppen. Als er bijvoorbeeld vanuit een lijst met ziektes verlinkt wordt naar de daadwerkelijke draaiboeken of een overkoepelend crisisdraaiboek dan mag het niet voorkomen dat deze **verlinkingen** alleen op de algemene website van het ministerie van EL&I eindigt. De link moet naar het betreffende schriftstuk leiden. Ook op de website van de OIE zijn hiaten – informatie die er niet is - welke noodzakelijk verbeterd moeten worden.

Als er internet als media gebruikt wordt dan zou dit bijvoorbeeld een “setting of emerging zoonoses where information changes constantly” kunnen zijn.²⁰⁷ Om dit te realiseren moet de mogelijkheid tot aanpassen van informatie van de internetpagina gemakkelijk gehouden worden daarmee dit snel aangepast kan worden. Het moet qua structuur efficiënt werken.

4.1.6 Vectorziektes

Het advies wat gegeven kan worden is om de paarden goed tegen de insecten te beschermen en daardoor een besmetting te voorkomen. De klimaatverandering is immers niet tegen te houden. Er moet veel meer **marketing en kennisverspreiding** plaats vinden voor **insectenafwerende middelen en producten**. Paardeneigenaren moeten weten hoe ze hun paarden het beste kunnen beschermen.

Ook zou er meer monitoring plaats moeten vinden over het voorkomen en de activiteit van vetoren.

²⁰⁴ Zie pagina 10, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰⁵ Zie pagina 63, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰⁶ Zie pagina 65, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²⁰⁷ Zie pagina 75, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

Het vaccin voor West-Nile-Virus werkt goed, maar meestal word er pas bij circulatie van het virus gevaccineerd. Er zou een grootschalige **vaccinatiecampagne** plaats moeten vinden. Niet alleen voor deze ziektes, maar ook voor andere ziektes. Er moet eerst een analyse gemaakt worden over het effect van het vaccineren en vervolgens moeten grootschalig paardeneigenaren overtuigd worden om hun paarden te laten enten (of juist niet – afhankelijk van de uitkomst van de analyse).

4.1.7 Gezondheidscertificaat

Dieren, ook paarden, moeten bij transport verplicht begeleid worden van een gezondheidscertificaat. Controles hierop vinden nog veel te weinig plaats²⁰⁸. Dit systeem zou aangescherpt moeten worden.

4.1.8 Transport

Op het vliegveld vinden er veel meer controles plaats voor dieren (in verband met het voorkomen van insleep van dierziektes) dan bij transport over de weg. Er zouden veel meer controles moeten komen, ook voor paarden, op de openbare weg. Controles moeten uitgevoerd worden door opgeleide vakmensen. Deze moeten betaald en geschoold worden (kennis van paarden en paardenziektes). Dit punt is niet zo gemakkelijk en zeker niet snel te realiseren, maar toch behoeft het de aandacht voor het langetermijnperspectief! In eerste instantie zou de medewerker van de douane en van de politie bijscholing moeten krijgen in welke wetten er zijn in de paardensector en ze moeten zich bewust worden welk risico dierziektes met zich mee brengen en dat het belangrijk is om ook paardenauto's te stoppen en te controleren. Controle en het uitdelen van boetes roept immers ook respect op bij de paardenvoerders om zich aan de regels te houden. Op lange termijn zou er vaakkundig personeel moeten komen voor de controles bij het transport van paarden over de weg.

Buitenlandse vliegvelden

Ook op buitenlandse vliegvelden moeten er meer controles plaats vinden om illegale import van dieren te voorkomen.

Exotische dieren

Liefhebbers van exotische dieren moeten over de gevaren verlicht worden die het importeren van deze dieren met zich mee brengt. Ook deze dieren moeten getest worden op ziekteverwekkers en zo nodig in quarantaine gebracht worden.

Systeem voor achtervolging transportbewegingen

Transportbewegingen worden tot nu toe nog niet in een systeem vast gehouden, wat het traceren moeilijk maakt.²⁰⁹ Te adviseren is om een traceringsysteem op te zetten. Bij uitbraak van een besmettelijke ziekte kunnen dan de routes achtervolgt worden, potentiële besmettingsbronnen herkend en voorkomen worden en de oorzaak (insleeproute) van uitbraak kan misschien vast gesteld worden. Deze informatie is belangrijk om verdere besmetting met dierziektes in toekomst te voorkomen.

Reizigers en mensen met huisdieren

Ook reizigers zouden zich bewust moeten worden van de gevaren bij de insleep van ziektes en hoe ze het kunnen voorkomen.²¹⁰

Mensen met huisdieren moeten tevens toegelicht worden over de gevaren en het risico, niet alleen voor honden en katten, maar ook voor andere dieren. Bovendien moet er bij deze groep van mensen meer kennisvergroting plaats vinden over bijvoorbeeld afweermiddel van tekens zodat deze ook tijdens de vakantie vaker gebruikt worden. Mensen moeten ingelicht worden dat het meenemen van zwerfdieren of adopteren van puppy's ook gevaren met zich mee kan brengen en daarom beter niet gedaan kan worden om de dieren in Nederland te beschermen voor het inslepen van besmettelijke ziektes. Mensen hebben vaak veel contact met hun huisdieren en delen dezelfde leefruimte met hun. Dat bepaalde ziektes zo ook op de mens overgedragen kan worden daar zijn de meeste zich niet bewust van. Er is hier behoefte aan explicatie.

²⁰⁸ Eigen beroepservaring van de studente

²⁰⁹ Zie pagina 32, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁰ Zie pagina 54, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4.1.9 Concours in het buitenland, export en (re-)import van paarden

Voor het geval dat paarden zoals bij de Sunshinetour in Vejer de la Frontera²¹¹ op één terrein samen komen voor een aantal dagen of weken en daarna weer terug gaan naar hun eigen stallen is er veel kennisverspreiding nodig. Ruiters en grooms moeten over de gevaren van besmettelijke ziektes en de symptomen en hoe de ziektes voorkomen kunnen worden geïnformeerd worden. Ook de concoursleiding en de medewerkers moeten ingelicht zijn. Ruiters moeten bijvoorbeeld weten dat het niet verstandig is om de paarden thuis weer meteen tussen de andere paarden in de stallen te zetten – een apart stalgebouw voor de thuiskomende paarden is aan te raden. Aan dit voorbeeld is al te zien dat er meer noodzakelijk is dan puur de kennisverspreiding. Eigenlijk zouden mensen bij het bouwen van een stal al moeten weten dat het noodzakelijk is om een aparte stal te hebben om thuis een eigen quarantaine te kunnen inrichten indien nodig. De meeste ruiters bouwen echter geen nieuwe stal, maar huren of kopen een oud stalletje waar zeker geen rekening gehouden is met besmettelijke paardenziektes bij het bouwen van de stal. De problemen zijn dus ingrijpender dan gedacht en niet zo maar op te lossen. Wel kan er kennisverspreiding plaats vinden over hoe een ruiter zijn eigen paarden voor besmetting kan beschermen. Er zouden meer bloedmonsters, onderzoek en monitoring (bijvoorbeeld ook over de temperatuur van paarden) uitgevoerd moeten worden om ziekteverschijnselen in een zo vroeg mogelijk stadium te ontdekken en er vervolgens meteen gehandeld kan worden.

Concours op het vliegveld

Voor paarden die moeten presteren is het onwenselijk om voor een concours in het buitenland in quarantaine te moeten. Ze zouden doorgetraind moeten worden om hun spieren, "Rittigheid" en conditie niet te verliezen. Dit is in een quarantaine normaal gesproken niet mogelijk tenzij er – zo het advies- speciale quarantaines opgericht worden waar mensen in dienst zijn en er de nodige faciliteiten zijn om de paarden door te kunnen trainen.

Een andere – organisatorische- oplossing is dat concoursen in het buitenland niet in het land zelf maar op het vliegveld of direct in de buurt van het vliegveld plaats vinden. Zo kunnen paarden met het vliegtuig direct naar het concours reizen zonder het land in te moeten. Dan zou de quarantaine komen te vervallen.

Paardenhotels

Voor het reizen met paarden en het stoppen bij "paardenhotels" geldt het volgende:

Het advies is om zo weinig mogelijk de paarden van de wagen af te halen tijdens een langere reis en stallen op te zoeken waar de paarden in groepen in stalgebouwen staan in plaats van stallen waar heel veel paarden in één stalgebouw staan. Zo komen de paarden zo weinig mogelijk in contact met andere, vreemde paarden met andere gezondheidsstatus. Vooraf kan met de staleigenaar overlegd worden of, tegen meerprijs, de boxen uitgespoten kunnen worden met bacteriedodend middel en het strooisel vervangen kan worden. Ook is ervoor te zorgen dat de paarden zo weinig mogelijk stress gaan ondervinden tijdens het lossen, rusten op stal en het laden.

Hygiëne van transportmiddelen

Hygiëne is ook een belangrijk onderwerp om een besmetting te voorkomen. Niet alleen de stallen op de reis, maar ook de vrachtauto's zouden verplicht schoon gespoten moeten worden met desinfecterend middel en het zaagsel vervangen worden na een reis. De wielenkast en de wielen zouden ook desinfecteert moeten worden bij het verlaten van het bedrijf (bijvoorbeeld concoursterrein) en voor de aankomst (stal thuis).

4.1.10 Early warning en surveillance

Het probleem is dat niet te voorspellen is welke ziekte het eerst Nederland binnen komt. In plaats van zich te richten op één ziekte, is het beter om zich op meerdere/ alle ziektes voor te bereiden.²¹²

Het RIVM geeft de volgende tips²¹³:

- start up general surveillance system
- carry out scenario studies as an input for design from the surveillance system
- database up to date
- make cost benefit analyze before introducing any systems

²¹¹ 6 weken concours, 1500 paarden op een terrein, 350 ruiters (2014), rond 10 springrubrieken per dag, soms meer dan 100 ruiters in één rubriek

²¹² Zie pagina 57, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹³ Zie pagina 58, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4.1.11 Evaluatie en actualiteit

Het is aan te raden om de bestaande surveillance regelmatig te evalueren en voor actualiteit van de bestaande diagnostische methoden in een database te zorgen.²¹⁴ Door surveillance zou ook het effect van het invoeren van een nieuwe maatregel (wat veranderd zich na invoeren van de maatregel?) geëvalueerd kunnen worden.²¹⁵

Een kosten- / batenanalyse kan pas achteraf na evaluatie van een project plaatsvinden²¹⁶ maar het zou een manier van evaluatie kunnen zijn. De baat van een goed opgezette analyse is enorm en daarom dringend aan te bevelen. De uitkomst kan laten zien wat in het volgende project verbeterd kan worden.

Voor het invoeren van nieuwe maatregelen zou een “cost-effectiveness” analyse plaats vinden om te bepalen of het project de moeite waard is.

4.1.12 Communicatie

Communicatie is een breed onderwerp. Hieronder zijn een aantal **actiepunten**²¹⁷ die verandert moeten worden te vinden:

- De communicatie over gezondheid zou dusdanig ingericht moeten worden dat de hele sector bereikt kan worden.
- Er moet in beeld gebracht zijn welke ziektes er zouden kunnen komen en een hierbij passende risicoanalyse.
- Leidraden zijn een vorm van communicatie. De ziektes kunnen hierdoor beter en sneller herkend worden.
- Het I&R-systeem voor de paarden moet verbeterd worden.
- Er moet een monitoringssysteem opgezet worden.
- Er moet vectoronderzoek komen, een vaccin + passend beleid moet ontwikkelt en communiceert worden.

Manier van communicatie

Bij de manier van communicatie is het belangrijk om een middenweg te vinden. Informatie moet dusdanig communiceert worden dat mensen nog in paniek raken nog de ernst van de situatie onderschatten.

Internet en centralisering

Het is belangrijk dat de informatie ook bij de doelgroep terecht komt. Mensen moeten weten waar de informatie te vinden is. Een optie is om alle informatie op één website te zetten en promotie te maken onder paardeneigenaren waar de informatie (voortaan) te vinden is.

Communicatie tussen dierenartsen

Voor de communicatie tussen dierenartsen onderling zou er een berichtendienst opgericht kunnen worden zodat informatie over ziekte-uitbraken, verdenkingen maar ook over symptomen en bestrijdingsmethoden snel met elkaar gedeeld kan worden, zo nodig ook zonder dat het publiek ervan kennis neemt. Bovendien kunnen met zo een communicatiestructuur en vorm van monitoring makkelijker de trends analyseert worden.

Financiering

Het is aan te raden om bestaande structuren voor het communiceren te benutten omdat de kosten ervan nihil zijn.

4.1.13 Educatie en kennisontwikkeling

Educatie en kennisontwikkeling zijn een vorm van communicatie. Er zouden meer voorlichtingen over paardenziektes plaats moeten vinden. De educatie van de doelgroep paardeneigenaren behoeft verbetering.

“Kennisontwikkeling is nodig over bijvoorbeeld hoe we ondernemers kunnen prikkelen om zelf meer preventiemaatregelen te nemen”.²¹⁸ Ziektebeelden moeten beter en sneller herkend moeten worden.²¹⁹

Kennis in vorm van beleid moet strategisch ingezet worden. Praktische oplossingen en structurering van de kennisbenutting zijn van belang.²²⁰

²¹⁴ Zie pagina 52, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁵ Zie pagina 59, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁶ Zie pagina 69, bron nummer 1, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁷ Zie pagina 32-38, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁸ Zie pagina 51, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²¹⁹ Zie pagina 51, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁰ Zie pagina 50, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4.1.14 Brochures en artikelen

Het artikel geplaatst in het tijdschrift “Paard en Sport” over EIA is een voorbeeld voor een leesbaar, kort en krachtig verhaal waardoor de doelgroep geïnformeerd wordt over alle noodzakelijke informatie over een bepaalde ziekte. Het enige mankement is dat in plaats van te beschrijven wat de plicht van de sector is, een overzicht van wat de sector doet in toekomst, als het systeem rond om besmettelijke paardenziektes opgezet is, toepasselijker zou zijn. Te adviseren is om de artikelen over verschillende ziektes op dezelfde manier op te bouwen zodat de ziektes goed en gemakkelijk met elkaar vergeleken kunnen worden.

4.1.15 Bestrijden aan de bron

“Dierziektes houden zich niet aan landsgrenzen.”²²¹ Het probleem hierbij is dat de veterinaire infrastructuur in andere landen nog minder goed ontwikkeld is dan in Europese landen. De insleep van ziektes moet voorkomen worden. Hiervoor is het “bestrijden aan de bron” noodzakelijk.²²² Er kan uitleg en voorlichtingen gegeven worden aan andere landen om daar de kennis te vergroten over besmettelijke paardenziektes en het risico ervan.

4.1.16 Paard als zelfstandige categorie

Tot nu toe valt het paard bij officiële regelingen en wetteksten steeds onder de categorie vee of overige, maar heeft zelf geen eigen categorie. Het paard is al lang niet meer het werkdier van de boer en zijn behoefte, maar ook de rol in de samenleving is anders dan vroeger. Daarom is het noodzakelijk om het paard een zelfstandige categorie te geven met op de behoefte van het paard aangepaste wetgeving. In de Raad van Dieraangelegenheden zit er tot nu toe bijvoorbeeld ook geen vertegenwoordiger voor de paarden.²²³ Hier zou een vertegenwoordiger benoemd kunnen worden die veel kennis heeft over paarden.

4.1.17 Dierenarts als bedrijfsadviseur *versus* politieke benadering

Het advies is om een dierenarts tot bedrijfsadviseur te verklaren.²²⁴ ²²⁵ Er kunnen daardoor in het management beslissingen genomen worden die de diergezondheid waarborgen.

Het probleem bij politieke benadering is dat er te weinig kennis bij de vertegenwoordigers over besmettelijke paardenziektes is terwijl bij een veterinaire benadering te weinig machtvloed voor het implementeren van regelingen is. Ook zou een puur politieke benadering te weinig praktische oplossingen bieden. Er zou bij een verdenking of uitbraak niet eerst discussie of een verkiezenverkiezing moeten komen over welke maatregelen te treffen zijn, maar deze moeten er zijn en uitgevoerd worden. Bovendien is een uiterste termijn van 3 maanden veel te lang als het om een uitbraak van een ziekte gaat. Er moet juist snel gehandeld worden.

Te adviseren is een samenwerking tussen politiek en veterinaire deskundigen en het gezamenlijke opzetten en uitvoeren van beleid.

4.1.18 Draaiboeken

De draaiboeken zouden op internet te vinden moeten zijn en voor iedereen toegankelijk en snel op te zoeken zijn. Als er, één website bepaald word die voor de communicatie van informatie over besmettelijke dierziektes gebruikt word, dan zouden daar ook de draaiboeken op komen te staan.

Draaiboeken moeten duidelijk, kort en krachtig geschreven zijn. Het zou duidelijk moeten zijn wie (namen verantwoordelijke noemen), wat precies moet doen. Het huidige draaiboek van APP bevat nog veel te gedetailleerde informatie over de vector terwijl op andere punten te weinig informatie te vinden is (bijvoorbeeld over het deskundigen team en over de crisisoefeningen). Belangrijk is dat juist informatie bemiddeld word welke nodig is om een advies en een behandelingsmethoden te ontwikkelen. In 4.2.9 is omschreven wat er in de draaiboeken van MKZ en AVI beter is en waar toekomstige draaiboeken voor paardenziektes nog op aangepast zouden kunnen worden.

De draaiboeken moeten steeds getest en op de actuele stand gehouden worden. Ook moeten er crisisoefeningen plaats vinden waarbij de draaiboeken en het aanwezige materiaal, structuren en ketenafspraken getoetst worden.

²²¹ Zie pagina 55, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²² Zie pagina 46, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²³ Zie hoofdstuk 1, artikel 2, bron nummer 30, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁴ Zie hoofdstuk 2, artikel 3, 1h, bron nummer 30, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁵ Interview met varkenshandelaar Jan Schuttert

4.1.19 Kosten

Er moet een manier gevonden worden hoe men de kosten door kan belasten aan de paardeneigenaren zodat er een fonds gemaakt kan worden waaruit uitbetaald kan worden, zo nodig. Bij het bepalen van de hoogte van de belasting zou er niet alleen naar grote en aantal dieren op het bedrijf gekeken moeten worden maar ook naar wie bezig is met risico beperkende maatregelen en hygiëne en wie niet. De sector zou waardetabellen moeten maken voor de verschillende soorten van paarden. Dit is noodzakelijk om een richtlijn te hebben.

Haalbaarheid en betaalbaarheid

Er moet ook rekening gehouden worden met het verschil tussen mensen die hobbymatig bezig zijn met hun paarden en met ruiters op top niveau in verband met haalbaarheid en betaalbaarheid. De slechte economische omstandigheden spelen hierbij ook een rol. De SRP acht een diergezondheidsfonds als niet haalbaar. De SRP heeft wel de beschikking over een aantal geldmiddelen welke ze projectmatig inzetten. Voor elk project maakt de SRP van te voren een begroting. Het is niet te onderschatten hoe veel geld eigenlijk nodig is, want elke controle, marketingcampagne en vaccinatie kost bijvoorbeeld ook geld.

Verzekering

Er zijn geen **verzekeringen** die gespecialiseerd zijn in en zich gericht hebben op het vergoeden van verlies door (meldingsplichtige) besmettelijke paardenziektes. Dit zou wellicht nog een interessant en winstgevend commercieel model zijn.

De eerste stap is onderzoek doen hoe veel geld paardeneigenaren in vorm van belasting zouden betalen. Ook moet de paardeneigenaren met een marketingcampagne geïnformeerd worden over de risico's van besmettelijke paardenziektes en de noodzaak van het inrichten van een diergezondheidsfonds voor de paarden.

4.2 Wat kan Nederland uit andere sectoren leren?

4.2.1 Samenwerking met andere sectoren

Het is aan te raden om de samenwerking tussen onder andere de humane en de veterinaire sector uit te bouwen.^{226 227} Door vroege detectiesystemen kunnen goede resultaten geboekt worden. In de humane sector worden de ziektes onderverdeeld in verschillende categorieën. Per categorie zijn er verschillende maatregelen die afgedwongen kunnen worden. Deze structuur zou ook voor paardenziektes ontwikkelt en toegepast kunnen worden. Ook de humane sector vindt preventie heel belangrijk. Hier is het advies om zich tegen vectoren te schuilen. De paardensector kan van de manier waarop de humane sector hun schuiltips voor insecten verspreid, leren.

4.2.2 Structuur crisisorganisatie

De structuur van de crisisorganisatie zou volgens de Nationale Agenda Diergezondheid opgesteld moeten worden als “brandweer”²²⁸ - altijd onmiddellijk paraat, geoefend in de bestrijding, in staat zijn om grote aantalen aan monsters te verwerken, moet communicatiediensten kunnen regelen en moet de voorraad en het materiaal op pijl kunnen houden.

4.2.3 Schadevergoeding

Het hobbymatige karakter van de paardensector zorgt ervoor dat er heel veel emoties en gevoelens een rol spelen bij paardeneigenaren. Euthanaseren van paarden is voor de meeste onvoorstelbaar. Geld kan het geliefde paard niet vervangen maar het is een middel om triestheid, agressie en woede te verzachten. In ander sectoren is er een fonds die (gedeeltelijk of geheel) de schade vergoed bij uitbraak van een besmettelijke ziekte en voor de gevolgen van dien. De paardensector is nog niet op dergelijke manier georganiseerd dat er een **geldfonds** gemaakt is waaruit geld ontnomen kan worden in crisisgeval. Dit zou echter wel een optie zijn om financieel verzekerd te zijn. Emotionele en economische verlies samen is namelijk geen leuke combinatie. De meeste paardenbedrijven zijn min of meer financieel afhankelijk van de gezondheid van de paarden.

4.2.4 Identificatie en registratie (I&R-systeem)

In de veesector moeten er aantekeningen gemaakt worden over het aantal dieren op het bedrijf en waar de dieren heen gaan (adres) als ze weg gebracht worden. Dit zou ook handig zijn voor de paardensector om het I&R-systeem te verbeteren. Aangezien het aantal paardenbewegingen tussen verschillende bedrijven in een kort tijdstip hoog is, is het implementeren van dit systeem moeilijk, maar wel wenselijk.

4.2.5 Diagnostiekmethoden

Door onder andere de schaalvergroting van de veehouderijbedrijven komen er steeds sneller diagnostische mogelijkheden op het gebied van besmettelijke ziektes.²²⁹ “Bezuinigingen vergroten de kans op wegvloeien menskracht, kennis en kunde op het gebied van beleid, uitvoering en handhaving.” Dit is echter belangrijk om zo snel mogelijk te kunnen handelen bij uitbraak van een ziekte. Door bezuinigingen mag hieraan niet gespaard worden. Interessant is dat in verband met het verbeteren van early warning veehouders in toekomst zelf een test op het bedrijf kunnen maken om een ziekte vast te stellen.²³⁰

4.2.6 Vaccinatie en beleid

Er moet onderzocht worden welk vaccin een goede preventieve werking heeft en er kan vervolgens een vaccinatiecampagne gestart worden. Een campagne behoeft altijd ook reclame. Paardeneigenaren moeten geïnformeerd en overtuigd worden van de positieve werking van het vaccin zodat ze hun dieren laten enten.

²²⁶ Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁷ Zie pagina 50, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁸ Zie pagina 45, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²²⁹ Zie pagina 45, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

²³⁰ Zie pagina 45, bron nummer 24, hoofdstuk 7 van deze scriptie

4.2.7 Tijdschriften en brochures

Zoals in de veesector is ook voor de paardensector aan te raden om meer wetenschappelijke maar wel leesbare teksten te publiceren over de verschillende ziektes om hierdoor de **bewustwording** over de risico's en de stand van **kennis** te verhogen. Belangrijk hierbij is dat de brochure zowel inhoudelijk maar ook in opmaak aanspreekt, leesbaar is en de juiste informatie bevat. Veder moet de informatie kort en krachtig gehouden worden. Aan te bevelen is om de brochures voor de verschillende ziektes op dezelfde manier op te maken zodat de ziektes met elkaar vergeleken kunnen worden.

4.2.8 Hygiëne

Voor de hygiëne zouden er meer verplichte vereiste moeten komen zoals voor andere diersoorten. Daar is het schoon spuiten van de wielen en de wielenkast van de vrachtauto bij het verlaten van het bedrijf verplicht. Ook moeten er verplicht hygiënevoorzieningen aanwezig zijn op het bedrijf.

4.2.9 Draaiboeken

In deze paragraaf worden er dingen genoemd die in de draaiboeken van AVI en MKZ beter zijn dan in het draaiboek van APP en waar er rekening mee gehouden moet worden bij het maken van draaiboeken voor paardenziektes:

Draaiboek Aviaire Influenza

Het draaiboek van AVI gaat meteen in begin op de basis van bestrijding in, er wordt een telefoonnummer gegeven die in geval van verdenking gebeld kan worden en er is iets over het gevaar voor de volksgezondheid genoemd. Ook wordt er verschil gemaakt tussen hobbymatig en commercieel gehouden kippen. In het draaiboek voor AVI is rekening gehouden met zeldzame vogels. Deze komen in quarantaine en er zijn bepaalde reinigings- en ontsmettingsmaatregelen en er vindt vaccinatie plaats. Zeldzame vogels zijn een beetje te vergelijken met paarden, want deze kunnen ook niet zo maar euthanaseert worden omdat de eigenaren er meestal niet mee eens zijn. Daarom kan het beleid voor zeldzame vogels ook als voorbeeld genomen worden voor de paarden. Het draaiboek adviseert om genoeg voer thuis op voorraad te houden om voorbereid te zijn en om niet in aanraking te komen, mocht een virus uitbreken. Het voer zou dan ook bij het bedrijf aangeleverd moeten worden aan de openbare weg. Monitoren luidt het advies om zoals bij AVI preventief ruimen van dieren te voorkomen.

Draaiboek Mond- en klauwzeer

Het draaiboek van MKZ gaat in begin op de internationale context in. Er is in het draaiboek een tabel met maatregelen voor paarden bij uitbraak van de ziekte te vinden. De tabel maakt overzichtelijk duidelijk wat nou toegestaan en wat verboden is. Ook zijn er voorschriften te vinden in het draaiboek over op welke manier het reinigen van een paard moet gebeuren. Van het draaiboek MKZ zijn de hygiënemaatregelen van groot belang voor paardendraaiboeken. Hiervan kan veel overgenomen worden.

4.2.10 Drempelverlagende uitsluitingdiagnostiek

Drempelverlagende uitsluitingsdiagnostiek²³¹ zoals in de kippensector of in de varkenssector is een optie voor de omgang met verdenkingen omdat het de rem neemt op het snel melden van verdenkingen. Snel melden van verdenkingen is belangrijk om snel te kunnen handelen, mocht het gaan om een besmettelijke ziekte.

4.2.11 Monitoringsinstrument

De veekijker is het monitoringsinstrument van de veesector. Er vindt surveillance, analyse van trends en ontwikkeling op het gebied van infectieuze dierziektes plaats. Ook is er een gratis helpdesk servicenummer. Door trends in de sector moet de manier waarop monitoring uitgevoerd wordt, veranderd worden. Er worden twee systemen getoetst: Bij het eerste systeem melden dierenartsen hun bevindingen aan de GD. Daar worden diverse meldingen aan elkaar gekoppeld en periodiek weer terug gestuurd aan de dierenartsen. In het tweede systeem melden dierenartsen hun bevindingen op een soort digitale ontmoetingsplaats. Dagelijks koppelt een dierenarts van de GD deze informatie terug.

Beide systemen zouden ook toepasselijk zijn op de paardensector. Alleen moet er nog beslist worden wie op de informatie reageert.

²³¹ Bij verdenking worden van de betreffende dieren bloedmonsters genomen en deze worden onderzocht in het laboratorium. Zolang de testresultaten er niet zijn, zijn er geen beperkingen voor het bedrijf. Deze methode zal de drempel nemen voor de diereigenaar om een verdenking snel te melden.

4.3 Wat kan Nederland van het buitenland leren?

4.3.1 Duitsland

4.3.1.1 Centraliseren en verantwoordelijkheid

In Duitsland is er speciaal voor onderzoek en preventie van besmettelijke dierziektes een instituut opgericht – het Friedrich-Loeffler- Instituut. Alle informatie en communicatie over dierziektes verloopt via dit instituut en is ook te vinden op de website. Het aanspreekpunt voor dierziektes is voor iedereen bekend en iedereen weet waar de informatie te vinden is. Er is sprake van centralisering. Voor Nederland is het raadzamer om één van de bestaande instituten te gebruiken om er een crisiscentrum van te maken omdat de kosten ervan lager zijn dan het oprichten van een nieuw instituut.

4.3.1.2 Inzet van internet en nieuwe technologieën

Zoals bij het FLI in Duitsland is het ook raadzaam voor Nederland om het internet en andere nieuwe technologieën in te zetten om het kennisniveau te verhogen en het laatste nieuws te publiceren en aansprekend **visueel** weer te geven met bijvoorbeeld statistieken, diagrammen en proefberekeningen. De schrijfstijl moet aangepast zijn aan de doelgroep en ook moet de doelgroep weten de informatie te vinden. Ook moet het model gemakkelijk te besturen zijn door de gebruiker.

4.3.1.3 Wetgeving diergezondheid

In Duitsland is er het “Tiergesundheitsgesetz” wat zeer op preventie gericht is. “Voorkomen is beter dan genezen” is de idee die erachter staat. Voor Nederland is het ook aan te raden om zo een wetgeving te maken. In de wetgeving worden onder andere de voorzorgmaatregelen voor het behoud en de bescherming van de diergezondheid beschreven. Onder de voorzorgmaatregelen valt bijvoorbeeld ook verplichte hygiënemaatregelen en controles in het eigen bedrijf. Monitoring en surveillance zijn vaste bestanddelen van de wetgeving. Het FLI bewaakt de situatie en waarschuwt bij gevaar van dier epidemieën. Bovendien is er een vaste commissie voor vaccinatie welke rekening houdend met de situatie een vaccinatieadvies geeft. In de humane sector heeft het Robert-Koch-Instituut dezelfde functie.

4.3.2 Denemarken

Denemarken heeft een eigen nationaal zoönosencentrum opgericht.²³²

4.3.2.1 Monitoren en surveillance

Men is niet alleen in Denemarken bezig met monitoren en surveillance maar daar is men zich bewust dat deze twee aspecten van groot belang zijn. **Preventie** speelt in Denemarken een grote rol en dit wil men bereiken door monitoren en surveillance. Er vindt vectorsurveillance plaats op verschillende punten in het land waardoor de vector in kaart gebracht kan worden. Men werkt ook met verschillende nieuwe methoden en vallen waardoor de hele zomer door wekelijks een schema bijgehouden kan worden over de aanwezigheid van verschillende vectorsoorten. Pathogen specifiek onderzoek is uitgevoerd om ziekteverwekkers zo vroeg mogelijk op te sporen. Er is in kader van monitoring in Denemarken ook regelmatig bloederonderzoek gedaan en (paarden)vlees onderzocht. Voor de Nederlandse paardensector is het aan te raden om zich op de punten monitoren en surveillance te verbeteren en hiervoor de Deense structuur als voorbeeld te nemen.

Transparantie

Transparantie is van groot belang in Denemarken. Elke verdenking wordt meteen publiek gemaakt. Transparantie is ook punt waar men in Nederland aandacht aan kan schenken.

²³² Zie pagina 39, bron nummer 13, hoofdstuk 7 van dit rapport

4.3.2.2 Educatie en kennisverspreiding

(Nieuwe) Informatie over dierziektes wordt meteen doorgegeven aan de boeren en dierenartsen door middel van een elektronische nieuwsbrief, op conferences, in boeren tijdschriften, in het Deense veterinaire dagblad, op veterinaire conferences en door de informatie te plaatsen op de website van de DVFA.

“High level of awareness”

In Denemarken is er een “high level of awareness” en het niveau van educatie is hoog onder Deense boeren. Als er een ziekte uitbreekt, gaat er meteen een keten van reacties los. Iedereen weet wie verantwoordelijk is en er is een crisisorganisatie (DVFA). Ook op gebied van educatie en kennisverspreiding kan Nederland het Deense beleid overnemen.

4.3.2.3 Draaiboeken, training en crisisoefening

Crisisdraaiboeken zijn voor iedereen toegankelijk op www.fvst.dk, in het Deens geschreven en ze worden regelmatig geüpdatet. Er vinden ook diverse trainingen van deskundigen en “field staff” plaats. Er wordt continue naar praktische oplossingen gezocht. Het equipment, de procedures en draaiboeken worden regelmatig getoetst en aangepast. Elk jaar wordt er een andere categorie getoetst en de simulatie vond op verschillende niveau's plaats – regionaal, nationaal en grensoverlappend.

Voor de Nederlandse paardensector is het wenselijk dat de structuren in toekomst net zo goed functioneren dan in Denemarken en dat het kennisniveau en niveau van de bewustwording onder paardeneigenaren net zo hoog is dan bij de Deense boeren. Ook is het aan te raden om het systeem van training en crisisoefeningen over te nemen van Denemarken.

4.3.3 Overige

4.3.3.1 I&R-systeem paarden

Om te voorkomen dat er hetzelfde gebeurt als bij de bestrijding van EIA in Roemenië (zie 3.4.2) is het belangrijk om een beter I&R systeem voor paarden in Nederland in te richten.

4.3.3.2 Zoönosencentra

Niet alleen in Duitsland en in Denemarken zijn er zoönosencentra ingericht, maar ook bijvoorbeeld in Zweden (SAVSNET) en in het verenigd Koninkrijk (HAIRS). Nederland kan bij het inrichten van een zoönosencentrum voor paarden informatie ophalen bij al deze centra om de structuur van het eigen centrum zo perfect mogelijk te maken. Ten slotte is het onnodig om de fouten van anderen te herhalen. Een eerste stap zou het zijn om een knelpuntanalyse en advies op te vragen van de verschillende zoönosencentra.

4.3.3.3 Schadevergoeding door EU

De EU geeft een financiële bijdrage voor jaar- en meerjarenplannen voor het bestrijden en bewaken van bepaalde dierepidemieën. Op de lijst staat er nog geen één paardenziekte. Dit zou in de toekomst moeten veranderen. Deze punt valt onder dezelfde punt dan dat het paard een zelfstandige categorie moet krijgen in de wetgeving. Er moet meer bewustwording komen dat het paard een individuele diersoort is en niet te vergelijken is met bijvoorbeeld kooien.

4.3.3.4 Verzekeringen

In Zweden zijn er al verzekeringen die uitbetalen bij verlies van een dier bij euthanasie in verband met een besmettelijke dierziekte. De verzekeringsinstanties zijn coöperatief en delen hun database voor onderzoeksdoelen. Er is ook een kliniek database voor de hele natie waar informatie van gebruikt kan worden. In Nederland bestaan er nog geen verzekeringen. Als iemand het risico durft te nemen, dan zou er een verzekering zeker de interesse van vele paardeneigenaren wekken.

4.4 Overzicht voor- en nadelen van de aanbevelingen

In het onderstaande overzicht zijn de voor- en nadelen van de aanbevelingen uit hoofdstuk 4.1,4.2 en 4.3 van deze scriptie te vinden. Door de tekens -- (zeer slecht), - (slecht), 0 (neutraal), + (goed) en ++ (zeer goed) is de meerwaarde aangegeven.

Zie Excel bestand!

5 Discussie en aanbevelingen

Vanuit mijn werkervaring als stalmanager en groom voor bekende internationale springruiters zie ik dingen en kom ik situaties tegen in de realiteit (tijdens het werken) betreft besmettelijke paardenziektes waarvan ik denk dat er verbetering in de toekomst onvermijdelijk is. Verbetering is nodig om de gezondheid van de paardenpopulatie te waarborgen en een crisis in de sector te vermijden. Door mijn studie Hippi sche Bedrijfskunde aan de CAH Vilentum in Dronten ben ik gedreven om uit wat ik zie en hoor een rapport te maken, onderzoek te doen en om een oplossing voor het probleem te vinden. Door een advies aan de sector uit te spreken wil ik ervoor zorgen dat er daadwerkelijks iets gaat veranderen in de toekomst.

Ik ben zelf eigenaar van een paard en ook voel ik me verantwoordelijk voor de paarden van mijn baas. Als er nu een besmettelijke paardenziekte uitbreekt in Nederland, weet ik niet wat ik het beste kan doen om de paarden te beschermen. Dat moet anders! Vanuit dit oogpunt ben ik gaan onderzoeken wat er voor beleid in Nederland bestaat en hoe het in andere sectoren of landen geregeld is. Ik nam contact op met verschillende paardensportinstanties om uit te vinden wie er eigenlijk verantwoordelijk is. Wat bleek is dat iedereen naar elkaar wees en mij niemand echt kon helpen. Dit vind ik persoonlijk desastreus! Nederland is in tegenstelling tot andere landen niet voorbereid op een uitbraak van een besmettelijke paardenziekte en doet er volgens mij te weinig aan om dit te veranderen. Het paard valt meestal nog onder categorie vee bij vele regelgeving. Vroeger was het paard het werkdier van de boeren, maar dit is al lang niet meer zo. Het paard dient de sport en de vrijetijds besteding. Ook zijn de behoeftes van paarden en bijvoorbeeld koeien heel anders, waardoor het paard eigenlijk al lang een zelfstandig categorie zou moeten hebben in wet- en regelgeving!

We hebben het met een sector te maken die deels hobbymatig en deels beroepsmatig bedreven wordt. Daardoor zijn er veel verschillende meningen, behoeftes en belangen. Dit maakt het niet gemakkelijker. Ook weet ik dat het niet gemakkelijk is om een systeem op de zetten, regelgeving en beleid te maken wat in de praktijk werkt. Uiteindelijk zal het wel een compromis moeten worden van wat haalbaar, in de praktijk te implementeren en betaalbaar is.

Bij de betaalbaarheid zet ik nog een heel groot vraagteken, want er is amper geld ter beschikking voor dergelijke projecten en onderzoek in de sector en geen één paardensporter zit op te wachten om een soort belasting te betalen. Hierdoor zal wel het inrichten van een diergezondheidsfonds voor paarden gerealiseerd kunnen worden.

In de paardensector werkt men met dieren. Dit gaat niet alleen gepaard met heel veel emoties (die soms in de weg kunnen zijn) maar ook blijken vele oplossingen in de praktijk niet te werken. De moeilijkheidsgraad is dus verzwaa rd. Ik heb zowel op een handelsstal als op een sportstal werkervaring op gedaan. Op een handelsstal wisselen paarden nog wel vaak van stal, er komen vaak mensen langs – de vraag is: hoe voorkom je (als handelaar) dat een mens of dier de ziekteverwekker je bedrijf binnen brengt en hoe bescherm jij je handelspaarden tegen besmetting? De meeste handelsstallen zijn financieel afhankelijk van de verkoop van paarden waardoor een sluiting van hun bedrijf voor quarantaine doeleinden economisch slecht voor hen is. Op een sportstal blijft de groep van paarden meestal hetzelfde, af en toe komt er een bij of er wordt een verkocht. Een sportstal is minder afhankelijk van geld en wordt meestal door sponsoring gefinancierd. Natuurlijk moet de ruiter dan wel goede sportresultaten (op hoog niveau) halen. Daarom reizen sportpaarden veel en komen onderweg en op concours (indirect of direct) in contract met andere paarden of potentiële ziekteverwekkers. Je werkt in de sector met levende dieren en niet met machines. Paarden hebben kunnen ziek worden, machines niet²³³ en uiteindelijk is het paard ook en kuddedier, heeft sociaal contact nodig en kan niet alleen gehouden worden. Een mogelijke besmetting paard - paard is hierbij inbegrepen. Een machine kan, in tegenstelling tot een paard, over een lange afstand van A naar B getransporteerd worden met de vrachtauto zonder dat het tussentijds van de vrachtauto af moet om in een stal uit te rusten. Een paard heeft (basis)behoefte s (pyramide van Maslow!) die vervuld moeten worden om een “happy athlete”²³⁴ te zijn.

In hoofdstuk vier zijn een aantal aanbevelingen gegeven en in 4.4 zijn de voor- en nadelen van de aanbevelingen in een tabel weergegeven. Deze tabel zal vooral dienen om een overzicht te geven over de verschillende aanbevelingen en om deze op een aantal punten met elkaar te vergeleken. Ik adviseer de lezer om zelf ook heel kritisch naar de punten te kijken en zelf ook een eigen beoordeling te geven. Alleen omdat een aanbeveling niet de meeste pluspunten heeft, betekent het niet dat deze minder belangrijk is. Het kan zelfs zijn dat deze aanbeveling de meest belangrijkste is, maar misschien niet gemakkelijk te implementeren is en veel geld kost en daardoor een minder goede evaluatie heeft. Om een werkend systeem voor het handhaven van besmettelijke paardenziektes op te zetten zijn alle aanbevelingen belangrijk.

²³³ Machines kunnen natuurlijk kapot gaan, maar hier zal het verschil tussen levend wezen en machine duidelijk gemaakt worden.

²³⁴ Blij en gezond paard, werkt graag mee

Voor mij is het meer een kwestie van wat kan op korte termijn en wat pas op lange termijn gerealiseerd worden. Ook is het niet mogelijk om een stappenplan te ontwerpen wat eerst en wat daarna geïmplementeerd moet worden.

Er moet een heel systeem komen wat haalbaar en betaalbaar is. Ik wil graag de Sectorraad Paarden (als toekomstige hoofdorganisatie voor de paardensport) de opdracht geven om zo een systeem te ontwikkelen en te implementeren, rekening houdend met de moeilijkheden die het probleem met zich mee brengt.

6 Conclusie

De hoofdvragen van het onderzoek was: *“Wie is er in Nederland verantwoordelijk voor het maken, publiceren en communiceren van beleid rondom meldingsplichtige paardenziektes” en “Wat kan Nederland leren/overnemen van andere landen zoals Duitsland of Denemarken”?*

Uit onderzoek van deze scriptie blijkt dat de Nederlandse paardensector niet voldoende goed voorbereid is op een uitbraak van een meldingsplichtige besmettelijke paardenziekte. Voor andere sectoren heeft Nederland beter beleid en ook in andere landen is men al verder in het opbouwen van een systeem rond om besmettelijke (dier)ziektes.

Geconcludeerd kan worden dat Nederlandse paardensector door analyse van sterke en zwakke punten van andere systemen uit andere landen en sectoren de voor de paarden meest geschikte systeem en beleid op zou kunnen richten.

Bovendien zijn er in Nederland meerdere instanties die bezig zijn met het maken van beleid of onderzoek van besmettelijke paardenziektes. Er is niet één instantie die eindverantwoordelijk. Dit is in Duitsland met het Friedrich-Loeffler-Instituut en ook in andere landen (zoönosencentrum) wel het geval. Geadviseerd werd om de Sectorraad Paarden voortaan als aanspreekpunt en eindverantwoordelijke te benoemen en ook het gebeuren daar te centraliseren. Door het gebruiken van al bestaande instanties kunnen kosten bespaard worden die bij het oprichten van een nieuw instituut wel aan orde zouden komen.

Voor de veesector in Nederland is er een ziektefonds waaruit geld uitbetaald kan worden en onderzoek gefinancierd kan worden. Dit is voor de paarden nog niet het geval en behoeft dringend verbetering.

Zo wie zo valt het paard nog (te) vaak onder de categorie “vee” terwijl het paard al lang niet meer zoals vroeger het werkdier van de boeren, maar sportpaard is of voor de vrije tijd besteding dient. De status van het paard in de samenleving moet gemoderniseerd worden.

Het Friedrich-Loeffler-Instituut in Duitsland, maar ook in Denemarken benut men het internet om informatie door te geven en ook moderne technologieën en onderzoeksmethoden worden benut om gegevens grafisch in kaart te brengen. In Denemarken hecht men bovendien veel waarde aan (vector)onderzoek en men is van mening dat voorkomen beter is dan genezen. Van deze manier van aanpak zou men er ook veel over mogen nemen in het Nederlandse systeem, zo het advies.

Door samenwerking met andere sectoren, het benutten van een dierenarts als bedrijfsadviseur en het bestrijden van de ziekte aan de bron door voorlichting van reizigers, politie, personeel van het vliegveld en in derde landen kan heel veel leed worden voorkomen. In tegenstelling tot andere sectoren is de paardensector een emotioneel zeer gevoelige sector – het dier paard heeft een bijzondere rol in de samenleving. Het ontwikkelen en introduceren van in de praktijk werkend beleid is dan ook niet zo gemakkelijk als gedacht. Meestal word er met een compromis van wat in de praktijk haalbaar en financieel betaalbaar is gewerkt. Het is daarom belangrijk om duidelijk beleid te ontwikkelen en dit goed te communiceren zodat de regels duidelijk zijn.

Samenvattend kan gezegd worden dat het beleid en systeem rond om meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes in Nederland nog heel veel verbetering nodig heeft. In deze analyse zijn een aantal misstanden omschreven en er is een advies voor uitgesproken. Het probleem is zeker nog groter dan in deze scriptie naar voren komt en het ligt aan de Nederlandse paardensector om voor dit probleem een haalbare en betaalbare oplossing te vinden, die ook werkt in de praktijk. Dit zal jaren duren, maar het is belangrijk om er nu mee te beginnen want het risico van uitbraak van een ziekte stijgt met elk jaar.

7 Quellen

Internet: Rapportages, onderzoekresultaten, publicaties, feiten/ kengetallen en artikelen.

- 1 Bundesgesetzblatt Jahrgang 2013 Teil I Nr. 25, Gesetz zur Vorbeugung vor und Bekämpfung von Tierseuchen (Tiergesundheitsgesetz), 27. Mai 2013,
[http://www.bgbl.de/Xaver/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl113s1324.pdf#_Bundesanzeiger_BGBI_%2F%2F*\[%40attr_id%3D%27bgbl113s1324.pdf%27\]_1389520620943](http://www.bgbl.de/Xaver/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl113s1324.pdf#_Bundesanzeiger_BGBI_%2F%2F*[%40attr_id%3D%27bgbl113s1324.pdf%27]_1389520620943)
- 2 Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, Anzeigepflichtige Tierseuchen, 27-05-2013,
http://www.bmelv.de/DE/Landwirtschaft/Tier/Tiergesundheit/Tierseuchen/_texte/AnzeigepflichtigeTierseuchen.html
- 3 Bundesministerium für Gesundheit, Familie und Jugend; Equine Infektiöse Anämie;
<http://www.bmg.gv.at/cms/home/attachments/0/8/7/CH1137/CMS1302258430156/seucheneiainfofolderapril2011.pdf>
- 4 Bundesministerium für Gesundheit, Familie und Jugend; Kundmachung Maßnahmen zum Schutz vor der infektiösen Anämie der Pferde in Rumänien, Mei 2007,
<http://www.bmg.gv.at/cms/home/attachments/1/9/8/CH1195/CMS1287084650590/6.pdf>
- 5 Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, Meldepflichtige Tierkrankheiten,
http://www.bmelv.de/DE/Landwirtschaft/Tier/Tiergesundheit/Tierseuchen/_texte/MeldepflichtigeTierseuchen.html
- 6 Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, Tiergesundheitsgesetz, 09-10-2013,
http://www.bmelv.de/DE/Landwirtschaft/Tier/Tiergesundheit/Tierseuchen/_texte/Tiergesundheitsgesetz.html
- 7 Bundesministerium der Justiz en Juris GmbH, Tierseuchengesetz(TierSG), <http://www.gesetze-im-internet.de/viehseuchg/>
- 8 Central Veterinary Institute Wageningen UR; Equine infectieuze anemie; <http://www.wageningenur.nl/nl/show/Equine-infectieuze-anemie.htm>
- 9 Central Veterinary Institute Wageningen UR; West Nile Fever; <http://www.wageningenur.nl/nl/show/West-Nile-fever.htm>
- 10 Die Europäische Kommission, Durchführungsbeschluss der Kommission vom 29. Dezember 2013, 7-12-2013,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:328:0101:0117:DE:PDF>
- 11 Die Europäische Union; Tierseuchen in der EU – Aktuelle Verordnungen;
http://www.vetion.de/gesetze/Gesetzestexte/Tierseuchen_aktuelles.htm
- 12 Die Europäische Kommission; Über Maßnahmen zum Schutz vor der infektiösen Anämie der Einhufer in Rumänien;
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:155:0048:0053:DE:PDF>
- 13 Em Zoo project working group;
Emerging zoonoses-Early warning and surveillance in the Netherlands,
2010; <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/330214002.pdf>
- 14 European Commission; Final Report of a Mission carried out in Romania,
<http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-a/gdgv/10/MRFIN.pdf>
- 15 Friedrich-Loeffler-Institut, Afrikanische Schweinepest, 28-06-2013.
http://www.fli.bund.de/fileadmin/dam_uploads/Publikationen/FLI-Informationen/FLI-Information_ASP20130628.pdf

16 Friedrich – Loeffler – Institut, Nationales Referenzlabor für Afrikanische Pferdepest,
<http://www.fli.bund.de/de/startseite/institute/institut-fuer-virusdiagnostik/referenzlabore/nrl-fuer-ahs.html>

17 Friedrich-Loeffler-Institut, TSN 3.0 – das neue Melde- und Krisenmanagementsystem für Deutschland, 2010,
http://www.fli.bund.de/fileadmin/dam_uploads/IfE/TSN_3.0.pdf

18 Kumpen, Mijten, Vercruysee, Deprez, Wilderjans; Paarden gezond houden – Leidraad voor een oordeelkundige verzorging van paarden; januari 2007; <http://edepot.wur.nl/116852>

19 Nederlands Hippisch Kenniscentrum, Equine Influenza
http://www.nhk.nl/downloads/Equine_Influenza.pdf

- Cullinane A. Equine Influenza. In: Proceedings Fort Dodge Equine Disease Seminar 2009, Padova, Italy.

- Laan TTJM, Butler CM, Daha TJ, van Doorn DCK, van Duijkeren E, Goehring LS, Houwers DJ, van Maanen C, Picavet T en Sloet van Oldruitenborgh-

Oosterbaan MM. Leidraad III- Infectieuze aandoening en-respiratie. 1 januari 2008. Tijdschrift voor Diergeneeskunde, deel 133, Afl. 1.

22 Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Voorkomen en bestrijden van dierziekten, Draaiboeken,
<http://www.nvwa.nl/onderwerpen/regels-voor-ondernemers-dier/dossier/voorkomen-en-bestrijden-van-dierziekten/draaiboeken>

23 Ministerie van economische zaken, Besluit opheffing ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en instelling ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 31-12-2013
http://wetten.overheid.nl/BWBR0028859/geldigheidsdatum_31-12-2013

24 Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; Nationale Agenda Diergezondheid 2007-2015; Oktober 2007;
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/10/12/nationale-agenda-diergezondheid.html>

25 Ministry of food, agriculture and fisheries, animal disease surveillance, 8-1-2014,
https://www.foedevarestyrelsen.dk/english/Animal/AnimalHealth/Prevention_control_animal_diseases/Animal_disease_surveillance/Pages/default.aspx

26 Ministry of food, agriculture and fisheries, Animal Health in Denmark 2012, pagina 40, November 2013,
<https://www.foedevarestyrelsen.dk/Publikationer/Alle%20publikationer/2013091.pdf>

27 Overheid; Gezondheids- en welzijnswet voor dieren;
http://wetten.overheid.nl/BWBR0005662/geldigheidsdatum_07-07-2013

28 Overheid; Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's;
http://wetten.overheid.nl/BWBR0018397/geldigheidsdatum_06-07-2013

29 PaardenSport 09/2010; Wat is dat eigenlijk? Equine infectieuze anemie;
<http://www.uu.nl/faculty/veterinarymedicine/NL/dierenklinieken/ukp/diereigenaar/vragen/Documents/20100901%20Paard%20en%20sport.pdf>

30 Raad van State, Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren, Hoofdstuk 2 artikel 3 t/m 32, 12-01-2014,
http://wetten.overheid.nl/BWBR0005662/geldigheidsdatum_12-01-2014#HoofdstukII

- 31 Rat der EU, Richtlinie 82/894/EWG, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31982L0894:DE:NOT>
- 32 Rat der EU, 92/35/EWG, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0035:DE:HTML>
Richtlinie 92/35/EWG des Rates vom 29. April, 1992 zur Festlegung von Kontrollregeln und Maßnahmen zur Bekämpfung der Pferdepest, 3.9.2008, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0035:20080903:DE:PDF>
- 33 Rat der EU, Richtlinie 90/426/EWG des Rates vom 26. Juni 1990 zur Festlegung der tierseuchenrechtlichen Vorschriften für das Verbringen von Equiden und für ihre Einfuhr aus Drittländern, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0426:DE:NOT>
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/oj/2007/l_115/l_11520070503de00180019.pdf
- 34 Rijksoverheid, Beleidsdraaiboek Aviaire Influenza, versie 1.0, juli 2007,
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/07/16/beleidsdraaiboek-aviaire-influenza-versie-1-0-juli-2007.html>:
- 35 Rijksoverheid, Staat van het dier 2010, pagina 38 en 39, 24-05-2011, <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/05/24/staat-van-het-dier-2010.html>
- 36 RIVM en NVWA; Staat van zoönosen 2011; <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/330291008.pdf>
- 37 RIVM, Meldingsplicht infectieziekten, Welke infectieziekten zijn meldingsplichtig?,
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/M/Meldingsplicht_infectieziekten/Welke_infectieziekten_zijn_meldingsplichtig
- 38 RIVM, West Nilevirusinfectie, http://www.rivm.nl/Onderwerpen/W/West_Nilevirusinfectie
- 39 Sectorraad Paarden; Agenda Infectieuze Ziekten Paard; november 2011; <http://edepot.wur.nl/190324>
- 40 Sectorraad Paarden; Rhinopneumonie; <http://www.sectorraadpaarden.nl/rhinopneumonie.html>
- 41 Laurien Bets; Afrikaanse Paardenpest; http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/788/964/RUG01-001788964_2012_0001_AC.pdf
- 42 The center for food security and public health, Fast Facts Afrikan horse Sickness, Januari 2011,
http://www.cfsph.iastate.edu/FastFacts/pdfs/african_horse_sickness_F.pdf
- 43 The center for food security and public health, Fast Facts Dermatophilosis, Januari 2006,
http://www.cfsph.iastate.edu/FastFacts/pdfs/dermatophilosis_F.pdf
- 44 The center for food security and public health en Institute for international cooperation in animal biologics, African Horse sickness, November 2006, http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/african_horse_sickness.pdf
- 45 The center for food security and public health en Institute for international cooperation in animal biologics, Contagious Equine Matritis, January 2009, http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/contagious_equine_metritis.pdf
- 46 The center for food security and public health en Institute for international cooperation in animal biologics Dourine, Augustus 2009, <http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/dourine.pdf>
- 47 Vereniging eigen paard; Downloads Paard&Gezondheid; <http://www.eigenpaard.nl/Default.aspx?tabid=1697>

48 VWA, Concept beleidsdraaiboek Afrikaanse Paardenpest; versie 1.0; december 2007,
<http://www.vwa.nl/onderwerpen/dierziekten/dossier/afrikaanse-paardenpest/draaiboek>

49 VWA; Overzicht besmettelijke dierziektes;
<http://www.vwa.nl/xmlpages/page/voorkomen-en-bestrijden-van-dierziekten/melden-dierziekten/overzicht-aangifteplichtige-dierziekten>

50 WUR, Beleidsdraaiboek Mond en klauwzeer, versie 2.0, september 2005, <http://edepot.wur.nl/116451>

51 Gezondheidsdienst voor Dieren, Veekijker Rund,
http://www2.gddeventer.com/templates/dispatcher.asp?page_id=5058722

52 Gezondheidsdienst voor Dieren, Veekijker Varken, http://www2.gddeventer.com/nl/25251359-GD_Veekijker_Varken.html

53 L. van Wuijckhuise, P.Koch, G. van Schaik, Cattle Health Surveillance in the Netherlands GD-Veekijker, Document details, <http://www.cabdirect.org/abstracts/20113184459.html;jsessionid=4C1D4D76B7E1A57446A08BEF9AC13E57>

54 Boederij, Varkenssector werkt aan alternatief Veekijker, 10 maart 2009,
<http://www.boederij.nl/Home/Achtergrond/2009/3/Varkenssector-werkt-aan-alternatief-Veekijker-AGD139483W/>

Literatuur

Brown en Bertone, The 5-minute veterinary consult Equine, Blackwell Publishing, 3^e druk, 2005

Hajer, Hendrikse, Rutgers, Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan en Van der Weyden, Het klinisch onderzoek bij grote huisdieren, Elsevier Gezondheidszorg, 3^e druk, 1993

Hartog, Offereins en Stolk, EHBO – Paard, KNHS uitgave, 2^e druk, 2006)

Reed, Bayly en Sellon, Equine internal medicine, Saunders, 2e druk, 2004

Interview's / Enquête gericht aan...

Er worden interview's gehouden met Nederlandse paardensector instanties welke verantwoordelijk zijn of te maken hebben met het onderwerp (meldingsplichtige) besmettelijke paarden-/ dierziektes of volksgezondheid.

Doel van deze interview's / van de enquête is om een duidelijk beeld te krijgen over wat er al over het onderwerp bekend is, welk beleid er al bestaat, over de communicatiestructuren binnen de sector, wie zich verantwoordelijk voelt en handelt en wie er eigenlijk verantwoordelijk zou moeten zijn (en te weinig handelt?).

De volgende instanties worden geïnterviewd:

- 1 CVI Lelystad
- 2 Dierenkliniek Wapenveld
- 3 GD Deventer
- 4 KNHS
- 5 NHK
- 6 Overheid / EZ
- 7 Paardenkrant, horses.nl
- 8 Prequid
- 9 Sectorraad Paarden
- 10 Universiteit Utrecht – Dr. Marian Sloet

7 Bijlage

De volgende instanties zijn o.a. geïnterviewd:

- 1 CVI Lelystad
- 2 Dierenkliniek Wapenveld
- 3 GD Deventer
- 4 KNHS
- 5 NHK
- 6 Overheid / EZ
- 7 Paardenkrant, horses.nl
- 8 Prequid
- 9 Sectorraad Paarden
- 10 Universiteit Utrecht – Dr. Marian Sloet

Fragment van de e-mail conversatie met bovenstaande instanties:

- **CVI Lelystad**

Beste Lena,

De vragen stellen is een stuk eenvoudiger dan ze beantwoorden dat kost heel tijd. Voor zover mij bekend krijgen wij alleen af en toe een inzending voor Infectieuze Anemie Virus.

De wettelijke zaken mbt paardenziekten/draaiboeken etc. kun je het beste opvragen bij de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit in Utrecht.

Met vriendelijke groet,

Andre T.J. Bianchi
directeur
Centraal Veterinair Instituut, onderdeel van Wageningen UR
Postbus 65, 8200 AB Lelystad
Bezoekadres: Houtribweg 39, 8221 RA Lelystad
tel.: 0320-238608
fax: 0320-238668
e-mail: andre.bianchi@wur.nl
internet: www.wageningenur.nl/cvi
KvK Stichting DLO: 09098104 – Arnhem

Beste Lena.

Gezien je onderstaande vragen het volgende:

- Is er een lijst beschikbaar met alle uitbraken of verdenkingen van meldingsplichtige paardenziektes in de laatste jaren (2003-2013?) in Nederland, maar ook in Duitsland; België; de EU? Is er ook informatie beschikbaar over de ernst van de situatie (hoeveel bedrijven op slot, hoe veel dode paarden,...)? Ik ben dus op zoek naar concrete feiten.

Info zou bij het ministerie beschikbaar moeten zijn.

FYI: Naar mijn weten hebben we de afgelopen jaren geen uitbraak gehad van meldingsplichtige paardenziekten. Feitelijk zijn dit alleen Afrikaanse paardenpest (AHS), WestNijl koorts (WNF) en de Western Eastern en Venezualian Equine Encophalitis (W/E/V/EE). Dit geldt ook voor de ons omringende landen. Westnijl is relatief dichtbij, Balkan landen Oostenrijk Italië

- Is er onderzoek gedaan of en waarom het risico van ziekte uitbraak verhoogd is in de laatste jaren? Komt dit bv. door de klimaat verandering en dat daarom meer vectoren naar Nederland komen? Onderzoek/ bewijs/ bron?

Ik doe geen uitspraak over de oorzaak van een verhoogd risico. Feit is dat blauwtongvirus (BTV) en Schmallenberg virus (SBV) beide worden overgedragen door Europese knuttensoorten. Risico voor AHS is daardoor verhoogd omdat dit een virus is dat zeer verwant is aan BTV en ook overgedragen wordt door knutten, vooralsnog nog niet bekend of EU-knutten dit ook kunnen. Vwb WNF verwachten we al meer dan 10 jaar een opmars zoals WNV in de USA eind vorige eeuw. Zit wel noordwaartse beweging in maar nog niet snel. Eigenlijk de noordwaartse uitbreiding die we een beetje voorspeld hebben in 2003. Voor BTV is dat door de drop-in van serotype 8 in 2006 volledig anders gegaan. Ook SBV was een onbekende en 'overviel' ons.

- Wat zijn er voor wetten en richtlijnen waar de sector zich bij uitbraak aan moet houden en wat is er (nog) niet?

Draaiboek AHS is er in concept, WNV weet ik niet, EEVs is er zeker niet. Laatste 2 zijn ook zoonoses.

Wie is er verantwoordelijk voor het maken en bijhouden van de richtlijnen?

Min EZ. EC regelgeving is leidend met maximaal wat nuance verschillen.

Wie is er op dit moment met het maken van welke richtlijn bezig?

Min van EZ. Daar waar ze mee bezig zijn (dus mogelijk alleen AHS)

Vooraf de laatste vraag vind ik belangrijk, want ik heb tot nu toe de indruk dat de Nederlandse paardensector nog niet goed genoeg voorbereid is als er nu een besmettelijke paardenziekte zou uitbreken. Voor mijn smaak zijn er nog te weinig richtlijnen en communicatielijnen rond om dit onderwerp waardoor een uitbraak tot chaos zou leiden. Hier sluit mijn afstudeerwerkstuk op aan want ik wil graag analyseren en adviseren wat er al bestaat en wat nog moet komen/ beter moet worden voordat Nederland "klaar is" voor een uitbraak.

Afgelopen jaren is er hard gewerkt om de partijen bij elkaar te krijgen tbv het draaiboek van AHS. We zijn zeker nog niet klaar. Oorzaak de sector is geen sector maar losse stukjes. Registratie en Identificatie niet op orde.

Vorig jaar een simulatie oefening gedaan en het was inderdaad heel snel chaos, mede door social media ofw el de zeer snelle communicatie. Aantal landen waren als waarnemer aanwezig en NL loopt voorop.

Echter klaar ben je nooit. Bv goede (snelle, effectieve en veilige) vaccins voor AHS die ook snel ingezet kunnen worden. WNF: er wordt gevaccineerd op vrijwillige basis.

Ik zou het zeer op prijs stellen als u mij wilt en kunt helpen!

Wat is jullie rol in dit verhaal?

CVI is adviserend voor opstellen en uitvoeren van regelgeving. Verder als nationaal referentie-instituut verantwoordelijk voor uitvoering diagnostiek.

Vr. gr.

Piet

Prof Piet A. van Rijn

Project leader of Viral Zoonoses and Vector-borne Diseases

Central Veterinary Institute of Wageningen UR (CVI)

Department of Virology

P.O. Box 65, 8200 AB Lelystad, The Netherlands

Houtribweg 39, 8221 RA Lelystad, The Netherlands

Telephone: +31.320238.686/.911

Fax: +31.320.238668

E-mail: piet.vanrijn@wur.nl

www.cvi.wur.nl

- **NHK**

Beste Lena,

Voor je onderstaande vragen zou je contact kunnen opnemen met:

- ☐ Het ministerie van EZ, mogelijk hebben zij een overzicht van uitbraken van meldingsplichtige paardenziekten. Zij ontvangen ook de meldingen (daarom zijn ze ook meldingsplichtig) en wij niet.
- ☐ Je tweede vraag zou ik contact opnemen met het CVI (Centraal veterinaire instituut) zij hebben onderzoeken over epidemiologie en vectoren
- ☐ Wetten en richtlijnen staan op de site van EZ of de SRP (sectorraad paarden)

Er zit een verschil tussen meldingsplichtige ziekte en bestrijdingsplichtige ziekte.

Ga hier maar eerst het een en ander nazoeken als je daarna nog vragen hebt kun je weer contact met mij opnemen.

Mvg Heleen Prinsen

- **NVWA**

Geachte mevrouw Smidt,

Uw vraag is voorgelegd aan een deskundige, onderstaand volgt de reactie op uw vraag.

Onderstaand geef ik u de antwoorden in volgorde van uw vraagstelling

- Welke paardenziektes gelden op dit moment als meldingsplichtig en welke als bestrijdingsplichtig?

Antwoord: de meldingsplichtige paardenziekten staan in de Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoöosen en TSE"s.

Bestrijdingsplichtig is alleen Afrikaanse Paarden Pest (APP.)

- Is er een lijst beschikbaar met alle uitbraken of verdenkingen van meldingsplichtige paardenziektes in de laatste jaren (2003-2013?) in Nederland, maar ook in Duitsland; België; de EU? Is er ook informatie beschikbaar over de ernst van de situatie (hoeveel bedrijven op slot, hoe veel dode paarden etc?)

Antwoord: www.oie.int bij WAHID country information kan alle informatie over paardenziekte-uitbraken gevonden worden

- Is er onderzoek gedaan of en waarom het risico van ziekte uitbraak verhoogd is in de laatste jaren? Komt dit bv. door de klimaat verandering en dat daarom meer vectoren naar Nederland komen? Onderzoek/ bewijs/ bron?

Antwoord: Raadpleeg Prof Dr Marian Sloet van faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht. Zij is betrokken in onderzoeken van oorzaken van verhoogde risico.

- Wat mij op school is verteld: De overheid moet de draaiboeken voor bestrijdingsplichtige ziektes; voor meldingsplichtige ziektes is de sector hiervoor zelf verantwoordelijk. Als de sector deze draaiboeken niet maakt, neemt de overheid deze taak over (en op wetten welke de overheid maakt zit de sector niet te wachten). Klopt dit? En zo ja, is er een datum vastgelegd (bron hiervoor?!) als er op deze dag geen draaiboek bestaat, neemt de overheid deze taak over?

Antwoord: Op dit moment is alleen APP bestrijdingsplichtig omdat hiervoor een beleidsdraaiboek is gemaakt, andere ziekten is alleen meldingsplicht aan de overheid. Er kan bij melding van een verdenking van een meldingsplichtige paardenziekte nader epidemiologisch onderzoek ingesteld worden door NVWA om vrijwaring van de ziekte zeker te stellen dit in verband met exportcertificering van paarden naar het derde landen (niet EU landen.)

- Wat zijn er voor wetten en richtlijnen waar de sector zich bij uitbraak aan moet houden?

Antwoord: Raadpleeg mevr Augustijn van Ministerie van EZ, zij is dierenarts 070-3786868.

- Uit mijn interview met de werkgroep dierengezondheid van de Sectorraad Paarden heb ik begrepen dat er sowieso al een draaiboek is voor APP (word al herschreven), een draaiboek voor EIA (?).... Mijn vraag: wie is er op dit moment met welk draaiboek bezig? Is iemand met het schrijven bezig of niet? Wat bestaat er precies al?

Antwoord: Raadpleeg Mevr. Augustijn van Ministerie van EZ, zij is dierenarts 070-3786868.

- Heeft u meer informatie ter beschikking welke belangrijk voor mij zouden kunnen zijn?

Antwoord: Raadpleeg Mevr. Augustijn van Ministerie van EZ, zij is dierenarts 070-3786868.

Ik vertrouw erop dat ik u met deze e-mail voldoende heb geïnformeerd.

Hoogachtend,
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Carla Aponno
Afdelingshoofd Klantcontactcentrum NVWA

.....
Divisie Klantcontact & Dienstverlening
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Catharijnesingel 59 | 3511 GG | Utrecht
Postbus 43006 | 3540 AA | Utrecht
.....

T 0900-0388 (lokaal tarief)
info@nvwa.nl
<http://www.nvwa.nl>

Goede middag mevrouw Schmidt,

U heeft in uw mail om informatie gevraagd voor een scriptie of werkstuk.
Helaas kan de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit niet aan uw verzoek voldoen.

U kunt alle informatie over onze organisatie vinden via onze website www.nvwa.nl.

Een volledig overzicht van wetten die de basis vormen van ons toezicht, kunt u vinden via www.overheid.nl.

Voor informatie op het gebied van voeding kunt u ook de website van het Voedingscentrum raadplegen www.voedingscentrum.nl.

Veel succes met uw werkstuk of scriptie!

Met vriendelijke groet,

Carla Aponno
Hoofd afdeling klantcontactcentrum NVWA

.....
Divisie Klantcontact & Dienstverlening
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Catharijnesingel 59 | 3511 GG | Utrecht
Postbus 43006 | 3540 AA | Utrecht
.....
T 0900-0388
info@nvwa.nl
<http://www.nvwa.nl>

- **KNHS**

Beste Lena,

Helaas moet ik je toch weer doorsturen. Wellicht kan de SectorRaad Paarden jou verder helpen.

<http://www.sectorraadpaarden.nl/>

Vanuit de KNHS hebben we twee contact personen.

Dit is Nelleke krol en Hester van de Bij. Laatst genoemde zit in de werkgroep Diergezondheid.

Veel succes met je onderzoek!

Met vriendelijke groet,

Jiska Ros

Medewerker Servicedesk

Ledenservice

- **Horses.nl**

Beste Lena Schmidt,

Bedankt voor je e-mail aan de redactie van Horses.nl. Helaas hebben ook wij vrij weinig informatie beschikbaar over dit onderwerp. Uiteraard hebben wij op Horses.nl wel het een en ander gepubliceerd, maar we hebben niet de volledige overzichten waar je om vraagt. De zoekmachine op de website kun je het beste gebruiken om aan info te komen. Zo kom je bij nieuws als:

<http://horses.nl/algemeen/draaiboek-west-nijl-virus-de-maak/> (KNHS werkt hier dus aan)
<http://horses.nl/algemeen/autoriteiten-oefenen-bestrijding-uitbraak-afrikaanse-paardenpest/> (Sectorraad Paarden)

Veel succes.

Met vriendelijke groet,
Claudia van Bree
Online media coördinator Eisma Horsesmedia
T +31 (0) 88 29 44 973
E c.vanbree@eisma.nl | I www.horses.nl

- **Rijksoverheid/ EZ**

Uw kenmerk is E381416

Geachte mevrouw Schmidt,

Hieronder volgt een reactie op uw e-mail, waarin u aangeeft dat u een scriptie schrijft over meldingsplichtige besmettelijke paardenziektes. U heeft hier een aantal vragen over.

Vanwege het grote aantal verzoeken dat het ministerie van Economische Zaken ontvangt van studenten voor de hulp bij opdrachten, werkstukken en projecten kunnen zij uw vragen niet inhoudelijk behandelen. Informatie voor studieopdrachten, (profiel)werkstukken, onderzoeken, scripties en (afstudeer)projecten kunt u op veel manieren vinden.

Kijkt u eens op de website van de Rijksoverheid. Hier staat mogelijk inhoudelijke informatie die u kunt gebruiken voor uw opdracht. Hieronder vindt u de link.

<http://www.rijksoverheid.nl>

Verder kunnen wij u meegeven dat meldingen van dierziektes zijn alleen verplicht als overheidsingrijpen noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat er gevaar is voor de volksgezondheid.

De rijksoverheid ondersteunt de paardensector bij het geven van voorlichting. Dat doet ze onder meer door subsidie te geven aan het Nationaal Hippisch Kenniscentrum (NHK). Ook steunt de overheid de paardensector financieel bij het oprichten van een gezondheidsloket voor dierziektes. Zie onderstaande link voor de website van het NHK.

<http://www.nhk.nl/>

De Sectorraad Paarden adviseert over bestrijding en preventie van paardenziekten. Zie hiervoor onderstaande link.

<http://www.sectorraadpaarden.nl/>

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Nancy ter Elst

Publieksvoorlichter Informatie Rijksoverheid

Wij horen graag van u of u tevreden bent over onze dienstverlening. Via onderstaande link kunt u meewerken aan het **burgertevredenheidsonderzoek** van Informatie Rijksoverheid.

<http://www2.surveymonkey.com/uk/surveys/part.asp?S=20829&Anonymous=1&L=2&R=0&CF=E381416&H=DDF3A3A9B9927C0F9388F5884512C25E5CDF267B>

Mocht u naar aanleiding van dit bericht nog een vraag hebben of heeft u een andere vraag over de algemene wet- en regelgeving, dan kunt u hiervoor het contactformulier op onze website via onderstaande link gebruiken.

www.rijksoverheid.nl

- **GD Deventer**

Hallo Lena,

Ik denk dat dit in eerste instantie eerder een vraag is die je moet voorleggen aan het betreffende ministerie (EZ) want die zijn leidend in de regelgeving. Aangaande jouw vraag waarom men denkt dat het risico op bepaalde ziektes mogelijk verhoogd is kan ik wel wat zeggen. Bijvoorbeeld een aandoening als West Nile Virus wordt momenteel vastgesteld in o.a. diverse Balkanlanden, Italië, Griekenland etc. dus niet ver hier vandaan. WNV bij paarden wordt door vectoren overgebracht die bijvoorbeeld ook bijvoorbeeld blauwtong bij (kleine) herkauwers overbrengen. In 2006/2007 is blauwtong op grote schaal Nederland binnen gekomen en heeft veel herkauwerbedrijven getroffen. Het idee is dat de vectoren die dit overbrengen zich dus in Nederland kunnen vestigen/voordoelen. Dit zou dus kunnen betekenen dat WNV op (korte termijn) ook in Nederland zou kunnen opduiken, alleen niemand weet van tevoren of dat gebeurt en wanneer dat dan is. Wetenschappelijke informatie op gebied van dierziektes kun je o.a. terugvinden op www.pubmed.com.

Succes met je werkstuk,

Vr. Gr. Linda van den Wollenberg,

GD Deventer

Hallo Lena,

Ik zou momenteel echt niet weten aan wie ik zoiets zou moeten richten, omdat ik nog maar 2 maanden bij de GD werk en nog geen contacten heb lopen bij EZ. Mocht ik hierover de komende tijd wat oppikken zal ik het voor je doen maar je komt voor mij eigenlijk nog een beetje te vroeg.

Vr. Gr. Linda vd Wollenberg